

Terhi Haapa-aho

Nuorisokodin ART-menetelmään perustuva kiukunhallintaryhmä

Nuorten, ohjaajien ja työyhteisön kokemuksia

Opinnäytetyö

Kevät 2012

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalialan YAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma, Ylempi AMK

Tekijä: Haapa-aho, Terhi

Työn nimi: Nuorisokodin ART–menetelmään perustuva kiukunhallintaryhmä: nuorten, ohjaajien ja työyhteisön kokemuksia.

Ohjaaja: Minna Zechner

Vuosi:2012

Sivumäärä: 78

Liitteiden lukumäärä: 2

Nuorisokodissa, jossa työskentelen ohjaajana, toteutettiin ART–menetelmään perustuva kiukunhallintaryhmä keväällä 2011. Aggression Replacement Training (ART) on ryhmämuotoinen interventio, joka on kehitetty epäsosiaalisesti käyttäytyvien nuorten auttamiseksi. Nuorisokodissa haluttiin auttaa aggressiivisesti käyttäytyviä nuoria opettamalla heille ART-menetelmän mukaisesti sosiaalisia taitoja, kiukunhallintaa sekä moraalista päättelyä ja näin vähentää heidän aggressiivista käyttäytymistään ristiriitatilanteissa. Kymmenenviikkoiseen ART-ryhmään osallistui neljä (4) nuorta. Tavoitteena oli myös saada ART-menetelmän opit käyttöön nuorisokodin arjessa, kaikkien ohjaajien ohjaustyössä, jotta nuoret saisivat tukea uusien taitojen harjoitteluun ja käyttämiseen myös ryhmän ulkopuolella.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää millaisia vaikutuksia ART-ryhmän nuoret, ryhmän ohjaajat ja nuorisokodin muut ohjaajat kokivat ART-ryhmällä olleen nuoriin ja nuorisokodin arkeen. Työ on käytännön arviointia ja tutkimusote on pääosin kvalitatiivinen. Keräsin aineiston tekemällä puolistrukturoituja teemahaastatteluja ryhmään osallistuneille nuorille, kyselyjä kasvatusjohtajalle, ART-ryhmän ohjaajille sekä nuorisokodin muille ohjaajille, havainnoimalla ja keskustelemalla vapaamuotoisesti työvuoroissa muiden työntekijöiden kanssa, sekä laskemalla nuorten raporttimerkintöjä. Monen erilaisen aineiston (aineistotriangulaatio) käytöllä pyrin lisäämään opinnäytetyöni luotettavuutta.

Nuorten aggressiivisen käytöksen raporttimerkintöjen määrät osoittivat selvästi, että puolella ART-ryhmän nuorista aggressiivinen käytös väheni merkittävästi ryhmän toiminnan aikana. Muutokset eivät kuitenkaan olleet pysyviä vaan kyseessä oli taidon siirtymisen tilapäinen onnistuminen. Yhtenä syynä tähän voidaan pitää sitä, että muuttunutta käytöstä tukevia ihmisiä näytti ART-ryhmän ulkopuolella olevan hyvin vähän. Vaikka tulokset ART-ryhmän vaikutuksista nuoriin olivat rohkaisevia ja ART-ryhmän toimiminen nuorisokodissa koettiin hyvänä, ei ART-menetelmä vielä ensimmäisen ryhmän toiminnan myötä juurtunut osaksi nuorisokodin arkea. Ohjaajat tarvitsevat aikaa ja resursseja oppiakseen ja omaksuakseen uusia tapoja ajatella ja tehdä työtä aggressiivisesti käyttäytyvien nuorten kanssa.

Avainsanat: käytännön arviointi, nuorisokoti, nuorten aggressiivisuus, kiukunhallinta, sosiaaliset taidot, moraalikehitys

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Master's Degree in Social Services

Author/s: Terhi Haapa-aho

Title of thesis: ART-Method Based Anger Management Group in Youth Home: Experiences of Participants, Trainers and Staff

Supervisor: Minna Zechner

Year: 2012

Number of pages: 78

Number of appendices: 2

I work as a counsellor in youth home and there I came across the ART-method based anger management group in spring 2011. Aggression Replacement Training (ART) is a group shaped intervention for helping adolescents with antisocial behaviour. The youth home wanted to help adolescents with aggressive behaviour by teaching social skills, anger management and moral reasoning for reducing aggressive behaviour in conflict situations. There were four (4) participants in a 10-week ART-group. The aim was to get all counsellors in the youth home use the ART-method in their counselling work by supporting young people to practise new skills and use them also outside of the ART-group.

The purpose of this thesis was to examine what kind of effects the ART-group experiences of the participants, trainers and staff had on participants and on the everyday life in the youth home. This thesis is a small-scale evaluation and research approach is mainly qualitative. The data were collected through interviews and questionnaires and also by counting participants' reports data. Other ways to collect data were observation and conversations with other employees. By using many different kinds of data I wanted to increase thesis reliability.

The participants' aggressive behavior decreased by half during the ART-group activity. However, the changes in behavior were not permanent; it was just a skill transfer temporary success. One reason was that it appeared to be very few people who supported changes in behavior outside the ART-group. Even if the outcomes of the effects of the ART-group were encouraging and ART-group work in the youth home was seen as a good thing, the ART-method did not yet become part of the youth home's everyday life. Counselors need time and resources to learn and to embrace new ways of thinking and work with aggressive adolescents.

Keywords: small-scale evaluation, youth home, youth aggression, anger management, social skills, moral reasoning

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO	6
1 JOHDANTO	7
2 KÄYTÄNNÖN ARVIOINNIN LÄHTÖKOHTIA	10
2.1 Arviointikysymykset ja arviointiprosessi	14
2.2 Aineistot, niiden analyysi ja arvioinnin luotettavuus.....	15
2.2.1 Kvalitatiiviset aineistot.....	15
2.2.2 Kvantitatiivinen aineisto	18
3 NUORISOKOTI.....	25
4 AGGRESSIO JA AGGRESSIIVISUUS.....	28
4.1 Nuorten aggressiivisuuden ja väkivaltaisen käyttäytymisen taustatekijöitä.....	30
4.2 Aggressiivisen käytöksen muuttaminen	33
5 ART –MENETELMÄ.....	35
5.1 Sosiaalisten taitojen harjoittaminen – käyttäytymisen osa-alue	36
5.2 Kiukunhallinta – tunnetason osa-alue	38
5.3 Moraalisen ajattelun kehittäminen – kognitiivinen osa-alue	40
5.4 ART-ryhmän toteutuksessa huomioitavia asioita	41
5.5 Tutkimuksia ART-menetelmästä	44
6 NUORISOKODIN ENSIMMÄINEN ART –RYHMÄ	47
6.1 Kysely nuorisokodin kasvatusjohtajalle	47
6.2 Kysely ART-ryhmän ohjaajille	49
7 ART –RYHMÄN VAIKUTUSTEN SELVITTÄMINEN	53
7.1 Nuorten haastattelut.....	53
7.1.1 Nuorten ennakkotiedot ART-ryhmästä	54
7.1.2 Nuorten kokemukset ART–ryhmästä ja sen seurauksista.....	55
7.2 Nuorten raporttimerkinnät	58
7.3 Kysely nuorisokodin ohjaajille	61

8 JOHTOPÄÄTÖKSET	66
9 POHDINTA	70
LÄHTEET	74
LIITTEET	79

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

TAULUKKO 1. Aineistomatriisi.....	21
TAULUKKO 2. Nuorten ennakkotiedot ART-ryhmästä.....	54
TAULUKKO 3. Nuorten kokemukset ART-ryhmästä ja sen seurauksista	55
TAULUKKO 4. Nuorten itsehillinnän menetysten määrät.....	58

1 JOHDANTO

”Nuorten väkivalta raaistunut” (Kotimaa24.fi 2011).

”Väkivalta yleistynyt peruskoulun yläluokkalaisten keskuudessa” (Suomen Kuvalehti 2008).

”Nuorten väkivalta johtuu kasvatuksen puutteesta” (Aamulehti 2010).

Aloitin opinnäytetyöni kolmella yllä olevalla otsikolla, koska niiden kaltaisiin törmäämme mediassa nykyään valitettavan usein. Tämä opinnäytetyö kertoo siitä, miten eräässä erityisnuorisokodissa etsittiin keinoja kohdata aggressiivisesti käyttäytyviä nuoria ja auttaa heitä. En nimeä erityisnuorisokotia enkä siellä työskenteleviä ihmisiä suojellakseni erityisnuorisokodin nuorten anonymiteettiä, vaan käytän tästä eteenpäin sanaa nuorisokoti.

Työskentelen ohjaajana nuorisokodissa ja halusin tehdä opinnäytetyöni ajankohtaisesta aiheesta, joka liittyisi myös läheisesti ohjaajan työhöni ja antaisi minulle sekä työyhteisölleni mahdollisuuden kehittyä ja saada uusia välineitä vaativaan työhömmme. Nuorisokodissa toteutettiin ensimmäinen ART–menetelmään perustuva kiukunhallintaryhmä keväällä 2011. Aggression Replacement Training (ART) on ryhmämuotoinen interventio, joka on kehitetty epäsosiaalisesti käyttäytyvien nuorten auttamiseksi. Kasvatusjohtajamme ehdotti maaliskuussa 2011 ART–ryhmää opinnäytetyöni aiheeksi kun ryhmän toiminta oli jo suunniteltu ja aloitettu. Ryhmä oli suljettu; siihen osallistuivat vain ryhmään valitut nuoret ja kaksi (2) ryhmän ohjaajaa. Koska itse en ollut ryhmän ohjaajana, ei ryhmäistuntojen havainnointi ollut mahdollista. Tässä asetelmassa opinnäytetyöni tavoitteeksi rajautui koota yhteen kokemuksia ART-ryhmän toiminnasta ja sen seurauksista sekä vaikutuksista nuorten käyttäytymiseen ART-ryhmän nuorten, ART-ryhmän ohjaajien ja nuorisokodin muiden ohjaajien näkökulmasta ryhmän päättymisen jälkeen. Sen lisäksi, että olin kiinnostunut selvittämään mahdolliset muutokset nuorten käyttäytymisessä, halusin myös selvittää ART-ryhmän toiminnan vaikutukset nuorisokodin arkeen ohjaajien näkökulmasta.

Nuorisokodin arjella ohjaajien näkökulmasta tarkoitan niitä asioita, jotka määrittävät ohjaajan työtä työvuoron aikana. Näitä asioita ovat muun muassa: nuorisokodin päivärytmi, työtehtävät, työnjako, käytettävissä olevat resurssit, nuorten toiminta ja käyttäytyminen sekä niistä mahdollisesti aiheutuvat yllättävät konfliktitilanteet, joissa tarvitaan useamman ohjaajan työpanosta. Kuvaan tarkemmin työvuorojen tehtäviä luvussa kolme. Opinnäytetyöni tarkoitus on tuottaa sellaista arviointitietoa ART-ryhmästä, josta on hyötyä työyhteisölle käytännön työssä ja mahdollisesti seuraavien ART-ryhmien toteutuksessa. Opinnäytetyöni tavoite tuottaa käyttökelpoista tietoa työyhteisön tarpeisiin on ominaista kehittämisen näkökulmalle.

Nuorisokodin kasvatusjohtajan (2011) mukaan ART-menetelmän toivottiin antavan nuorille keinoja kiukunhallintaan ja ristiriitatilanteista selviämiseen sekä kehittää ohjaajille uusia lähestymistapoja käsitellä nuorten aggressiivisuutta ja väkivaltaista käyttäytymistä. Tavoitteena oli, että ART-menetelmän opit tulisivat osaksi nuorisokodin arkipäivää ja antaisivat ohjaajille uusia välineitä nuorten hoitoon ja kasvatukseen. ART-menetelmän käytön toivottiin kehittävän työyhteisömme osaamista. Tähän prosessiin on kuulunut kahden ohjaajan kouluttaminen ART-ohjaajiksi syksyllä 2009 ja heidän vetämänsä ensimmäinen ART-ryhmä 21.2.-24.5.2011. Lisäksi nuorisokodin muut ohjaajat, minä mukaan lukien, sekä johtoryhmä osallistuimme kahden (2) päivän mittaiseen ART-menetelmä koulutukseen keväällä 2011.

Työ etenee siten, että kerron toisessa luvussa yleisesti käytännön arvioinnin lähtökohdista sekä niistä kysymyksistä joiden avulla pyrin selvittämään ART-ryhmän toiminnan seurauksia. Kuvaan myös millainen prosessi kokemusten ja seurausten selvittäminen on ollut ja minkälaisia aineistoja olen kerännyt.

Luvuissa kolme ja neljä kerron nuorisokodista, jossa ART-ryhmä toteutettiin sekä perehdyn yleisesti nuorten aggressiivisuuteen. Luvussa viisi kuvaan tarkemmin ART-menetelmää sekä tutkimuksia, joita menetelmästä on tehty. Kuudennessa luvussa kerron miten muodostettiin ja millainen oli nuorisokodin ensimmäinen ART-ryhmä. Seitsemännessä luvussa keskityn ART-ryhmästä saatujen kokemusten ja niiden seurausten selvittämiseen; millaisia vastauksia sain, ja mitä tietoa aineiston sisällön analyysi tuotti. Kahdessa viimeisessä luvussa esittelen johtopäätökset, millaisiin tulkintoihin aineistoja analysoimalla päädyin ja pohdin ART-ryhmän seurauksia peilaten niitä tavoitteisiin, joita ART-ryhmällä toivottiin olevan

siihen osallistuneisiin nuoriin ja nuorisokodin arkeen. Pohdintaan sisältyy myös mahdollisia kehitysehdotuksia.

Opinnäytetyöni yhteiskunnallinen perusta on aggressiivisesti ja epäsosiaalisesti käyttäytyvien nuorten auttaminen ja tieteellinen perusta ART-menetelmän kokemusten ja seurausten arvioiminen ja tulosten hyödyntäminen työyhteisössäni. Henkilökohtainen intressini opinnäytetyöni aiheeseen on luonnollisesti suuri, koska työskentelen nuorisokodissa ohjaajana ja pyrin jatkuvasti kehittämään omaa ammatillista osaamistani ja löytämään uusia tapoja kohdata yksilöllisesti nuorisokodin erilaisia nuoria, joita usein yhdistää aggressiivinen ja väkivaltainen käytös.

2 KÄYTÄNNÖN ARVIOINNIN LÄHTÖKOHTIA

Arviointi on jonkin asian tai arvon määrittelyä ja kohdistuu tavallisesti jonkinlaiseen ihmisiä koskevaan ohjelmaan, palveluun, innovaatioon tai interventioon. Korkealaatuinen arviointi edellyttää hyvin harkittua tutkimusasetelmaa ja havaintoaineistojen keräämistä, analyysia ja tulkintaa. Vaikka arviointi ja tutkimus viittaavat suhteellisen erillisiin alueisiin, voi niiden kesken olla kohtuullinen määrä hyödyllistä päällekkäisyyttä. Arvioinnin ja tutkimuksen ero on siinä, että arviointi pitää sisälleen ajatuksen arvon määrittämisestä, kun taas perinteisen tutkimuksen katsotaan selittävän, ymmärtävän tai kuvailevan ilmiötä. (Robson 2001. 18, 25.) Arviointitutkimuksessa teoria ja tiedontuotanto yhtyvät. Arviointitutkimuksessa tulee noudattaa tieteellisen tutkimuksen sääntöjä ja menetelmiä. Siinä käytetään systemaattista aineiston hankintaa, johdonmukaista analyysia ja todennettavia johtopäätöksiä. (Sutela 2005, 76.)

Tutkimuskentässä arviointitutkimuksen katsotaan kuuluvan soveltavan tiedonintressin alueelle arvioinnin käytännönläheisyyden vuoksi. Arviointitutkimus kytkeytyy käytäntöön tuottaessaan sellaista tietoa, jota voidaan soveltaa käytäntöön. Sen tuottama tieto on yleensä arvioitavaan kohteeseen rajoittuvaa ja ainutkertaista. Arviointitutkimuksen ydintehtävänä pidetään arvottamista ja arvottavien päätelmien tekoa ja sen voidaan sanoa olevan kohteen merkityksen tai arvon määrittämisestä. Päätelmiä tehdään arvioitavan kohteen hyvydestä, huonoudesta, onnistuneisuudesta ja hyödyllisyydestä. Arvottamisessa kohteen ominaisuuksia verrataan valittuihin arviointikriteereihin, jotka voivat olla hyvin erilaisia. Kriteerinä voi olla esimerkiksi toiminnalle asetetut tavoitteet. (Sutela 2005, 76-77.)

Arviointia voidaan tehdä eri ajankohtina suhteessa toimintaan. Sitä voidaan tehdä ennen itse toimintaa, samanaikaisesti sekä toiminnan päätyttyä. (Sinkkonen ja Kinnunen 1994, 44, Sutelan 2005, 72 mukaan.) Jälkiarviointi keskittyy kriittisen kokonaiskuvan luomiseen jo päättyneestä toiminnasta/hankkeesta/palvelusta ja sen tehtävänä on tuoda esille onnistumiset ja epäonnistumiset sekä niiden syyt. Jälkiarviointia voidaan pitää osana oppimisprosessia ja sen tulosten mukaan on mahdollista parantaa toiminnan tehokkuutta, vaikuttavuutta ja laatua seuraavassa

hankkeessa. Tärkeää on jakaa arviointitieto sekä hankkeen toteuttajien että hankkeen toimintaympäristön kanssa. (Keränen 1999, 10.)

Tavallisesti arvioinnin päätyypeiksi erotetaan formatiivinen ja summatiivinen arviointi. Formatiivinen ja summatiivinen viittaavat arvioijan pyrkimykseen hänen ryhtyessään tekemään arviointia joko auttaakseen palvelun kehittämisessä tai antaakseen siitä arvionsa. Formatiivisen arvioinnin pääasiana on ”muokata” tai kehittää toimintaa ja se kohdistuu tyypillisesti uusiin projekteihin, joissa projektin tavoite on tiedossa. Arvioinnin tarkoitus on muokata projektia niin, että siitä on apua tavoitteiden saavuttamisessa. Formatiivisessa arvioinnissa arvioinnin pääkohde on usein prosessi eli se, mitä projektissa todellisuudessa tapahtuu. Summatiivisen arvion tarkoitus on puolestaan tarjota lopullinen raportti siitä, mitä projektilla on saavutettu. Se keskittyy projektin vaikutusten ja seurausten arviointiin mukaan lukien kysymys, onko tavoitteet saavutettu vai ei. Summatiivinen arvio voi myös käsitellä sellaisia asioita kuin onko projektin suunnitelma toimeenpantu, tavoitettiin ko kohdeväestö ja vastattiin ko heidän tarpeisiinsa. Käytännössä on harvinaista löytää joko puhtaasti formatiivista tai puhtaasti summatiivista arviointia, koska suurin osa palvelujen tuottajista haluaa ainakin jotain informaatiota siitä, miten he voisivat tehdä palvelusta paremman ja samoin siitä, mitä vaikutuksia palvelulla on. (Robson 2001, 80-82.)

Opinnäytetyössäni painottuu summatiivinen arviointi, koska tarkoitukseni on keskittyä tarkastelemaan intervention, ART-ryhmän, vaikutuksia ja seurauksia nuoriin ja nuorisokodin arkeen. Keskeistä on myös vastata kysymykseen saavutettiin ko ART-ryhmälle asetetut tavoitteet vai ei. Puhtaasti summatiivista arviointini ei kuitenkaan ole ja formatiivista arviointia opinnäytetyössäni on pyrkimykseni esittää myös kehitysideoita ART-menetelmän käytöstä nuorisokodissa, mikäli opinnäytetyöni tulokset antavat siihen aiheita.

Roolini arvioijana on sisäinen, koska työskentelen nuorisokodissa ohjaajana. Minulle on etua siitä, että ymmärrän työyhteisöni toimintarakenteen ja toimintakulttuurin. Tiedän mitä ohjaajien vaativa työ pitää sisällään ja minulla on jo etukäteen käsitys siitä, millaisessa toimintaympäristössä ART-ryhmä toimi. ART-ryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa en ollut mukana ja suhdettani ART-ryhmään voi kuitenkin pitää ulkopuolisena, koska annettuna arviointitehtävänä on

arvioida ART-ryhmän vaikutuksia toiminnan päätyttyä eikä toimia kehittäjänä pyrkien vaikuttamaan meneillään olevaan prosessiin (ART-ryhmä). Pyrin pysymään sen verran etäällä ryhmästä, että pystyn toimimaan arvioijana mahdollisimman puolueettomasti ja ennakkoluulottomasti.

Opinnäytetyöni on nuorisokodin nuoriin kohdistuvan uuden intervention *käytännön arviointia*. Interventiolla tarkoitetaan tässä toimenpidettä (ART-ryhmä), jolla pyritään vaikuttamaan ryhmän (ART-ryhmän nuoret) käyttäytymiseen. Käytännön arvioinnin tyypillisiä ominaisuuksia ovat paikallisuus, lyhyt tarkastelujakso (toteutus kestää kuukaudesta puoleen vuoteen), toteutuksen rajalliset resurssit sekä tarkastelun kohteena olevan intervention tapahtuminen yksittäisessä paikassa. (Robson 2001, 85.)

Intervention *vaikutusten arvioinnin* perusmääritelmänä on, että kaikissa interventioidissa odotetaan jonkin muuttuvan intervention tuloksena. Vaikutusten arviointi pyrkii selvittämään onko näin tapahtunut vai ei ja muutaman arvioinnissa tarvittavan vaikutusmittarin valinta voi olla helppoa. Asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen vaan käytännössä ongelmaksi osoittautuu usein se, että arviointi saattaa osoittaa interventiolla olleen epämääräisiä vaikutuksia. Muutokset haluttuun suuntaan (esimerkiksi aggressiivisen käytöksen väheneminen) saattavat olla olemattomia tai parhaimmillaan todella vähäisiä. Käytännöllisten ongelmien lisäksi teoreettiset ja metodologiset vaikeudet alkavat, kun halutaan siirtyä pelkästä muutoksen toteutamisesta sen osoittamiseen, että muutoksen voidaan katsoa johtuvan itse palvelusta eikä jostain muusta syystä. Arvioitavat palvelut ja interventiot ovat usein hyvin monitahoisia ja tekemisissä vaikeiden ja joskus vaikeasti käsiteltävien ongelmien kanssa. Myös ihmiset ovat tunnetusti monimutkaisia ja kontekstit, joissa interventiota toteutetaan vaihtelevat laajasti. Interventioiden ja palveluiden vaikutuksia arvioidessa onkin tarkoituksenmukaisempaa kysyä ”mikä toimii, kenelle ja missä olosuhteissa?” (Robson 2001, 18. 85-87.) Dahler-Larsen (2005, 7) käyttää vaikutusten arvioinnin sijaan sanaa vaikuttavuus, koska se kuvaa hänen mukaansa sekä tulosta, vaikutusta että vaikuttamisen prosessia. Vaikuttavuuden arvioinnin kannalta on ratkaisevaa, että prosessit ja tulokset yhdistetään eikä tarkastella vain jompaakumpaa. Keskeisiä kysymyksiä ovat: mikä vaikuttaa mihinkin, miten, milloin ja millä edellytyksillä?

Tavoiteperusteisen arvioinnin päämääränä on vaikuttavuuden arvioinnin tavoin selvittää, missä määrin interventio on vaikuttanut tietyn tavoitteen toteutumiseen. Siinä keskitytään intervention kokonaisvaikutuksiin, ja tarkastellaan koko interventiota yhtenä interventiona ja koko vaikutusta yhtenä vaikutuksena. Tavoiteperusteinen arviointi osoittaa usein, että intervention kokonaisvaikutus on masentavan rajallinen ja siinä voidaan todeta melko varmasti se, jos toivottuja tavoitteita ei ole saavutettu. Tämä ei kuitenkaan auta selvittämään, mitä asialle voisi tehdä. Vaikuttavuuden arvioinnissa sen sijaan keskitytään arvioitavan kohteen eri variaatioihin ja tällöin kokonaisvaikutusten sisällä voidaan määritellä ne intervention osat, jotka ovat vaikuttaneet parhaiten johonkin. Vaikuttavuuden arviointi voi auttaa rajaamaan sen, mitkä osat interventiosta toimivat parhaiten ja sillä voidaan myös osoittaa, missä intervention esteet ovat. Tämä auttaa kehittämään neuvoja, joita voidaan antaa intervention parantamiseen. (Dahler-Larsen 2005, 18-20.)

Käytännön arvioinneissa on vaikea saavuttaa kokeellisen lähestymistavan edellytyksiä: riittävän isoja muodollisia koe- ja kontrolliryhmiä tai vertailuryhmiä, jotka mahdollistaisivat tilastollisen vertailun. On kehitettykin kokeellisia asetelmia, jotka erilaisten ryhmien sijasta kohdistuvat yksittäisiin asiakkaisiin tai mihin tahansa yksikköön, joka arvioinnissa voidaan käsittää tapaukseksi. Tapauskohtainen arviointi on kiinnostunut vaikutuksista, mutta edellyttää jonkinlaista vaikutusten indikaattoria, jota voidaan mitata toistuvasti. Mittauksia suoritetaan tyypillisesti ennen interventiota ja intervention jälkeen. Vertailu on tapauksen sisäistä, ja yksittäinen asiakas toimii oman itsensä kontrolliryhmänä. (Robson 2001, 95.) Opinnäytetyössäni laskin ART-ryhmän nuorten raporttimerkinnöistä itsehillinnän menetyskertojen lukumäärän jokaisen nuoren kohdalta ennen ryhmän aloittamista, ryhmän toiminnan aikana sekä ryhmän lopettamisen jälkeen. Yksittäinen nuori toimi oman itsensä kontrolliryhmänä enkä vertaakaan yksittäisen nuoren tuloksia esimerkiksi nuorisokodin muihin nuoriin.

Interventiosta seuraavan muutoksen käytännöllinen merkitys ei ole sama asia kuin tilastollinen merkitsevyys. Arvioinnissa ei ole olemassa helppoja tilastotieteellisiä lähestymistapoja, joilla voisi selvittää onko interventiosta seuraava muutos riittävän suuri ollakseen merkityksellinen. Intervention arvo selviää parhaiten keskusteluissa tärkeimpien osallisten kanssa. (Robson 2001, 95.) Nuorisokodissa toteute-

tun intervention (ART-ryhmä) arvon määrittelyssä auttoivat mielestäni parhaiten ART-ryhmän nuoret, ryhmän ohjaajat sekä nuorisokodin muut ohjaajat. He kaikki olivat osallisina ja työskentelivät siinä ympäristössä, jossa ART-ryhmä toteutettiin.

2.1 Arviointikysymykset ja arviointiprosessi

Arviointikysymykset määräytyvät pääasiassa sen mukaan, mikä on arvioinnin tarkoitus. Arviointikysymyksiä voi olla myös helpompi kohdentaa, jos tarkastelee teoriaa intervention taustalla olevien ajatusten avulla. Ne voivat olla hypoteeseja tai oletuksia siitä, miten intervention oletetaan toimivan. Arviointikysymykset määrittävät mitä menetelmiä käytetään arvioinnissa tarvittavan tiedon hankintaan. Lisäksi käytännön kysymykset, kuten aika ja resurssit ovat keskeisiä tekijöitä. (Robson 2001, 122-124.)

Oppinäytetyöni arviointikysymyksiä ovat: Minkälaisia seurauksia ART-ryhmään osallistumisella oli nuoriin ja miten ART-ryhmän toiminta vaikutti nuorisokodin arkeen ohjaajien näkökulmasta? Monet pitivät vaikutusten todentamista numeerisessa muodossa, kvantitatiivisesti, kaikkein hyväksyttävimpänä eikä olekaan vaikeaa löytää jotain mitattavaa, jota voisi pitää intervention mahdollisena vaikutuksena. Mikäli intervention tavoitteet ja päämäärä on etukäteen yksilöity, mitattavan seikan valinta helpottuu. Interventiolla voi kuitenkin olla myös tarkoittamattomia vaikutuksia tai vaikutuksia, joita ei ole tultu edes ajatelleeksi. Interventioprosessin arviointi paljastaisi todennäköisesti, mitä prosessissa tapahtuu ja myös mahdolliset ennakoimattomat seuraukset. Muodollista prosessiarviointia ei kuitenkaan ole välttämätöntä tehdä todennäköisten vaikutusten selvittämiseksi vaan voidaan käyttää prosessiarvioinnin metodeja kuten havainnointia, keskusteluja sekä johtajien ja henkilökunnan haastatteluja epämuodollisesti tuottamaan viitteitä vaikutuksista. (Robson 2001, 18. 85-86.) Goldstein, Glick & Gibbs (2011, 200-211.) esittävät sekä oman tutkimusryhmänsä, että itsenäisten tutkijoiden tekemiä tutkimuksia ART-menetelmän tehokkuudesta ja vaikuttavuudesta, joten minulla oli käytettävissä arviointitietoa ART-menetelmän todennäköisistä vaikutuksista.

ART-ryhmä oli suljettu ryhmä, joten minulla ei ollut mahdollisuutta hankkia aineistoa esimerkiksi havainnoimalla sitä, miten toteutus käytännössä onnistui, miten

prosessi eteni. Opinnäytetyöni edistyessä huomasin, että myös prosessin arviointiin liittyviä aiheita nousi esiin ART-ryhmän ohjaajien, ART-ryhmään osallistuvien nuorten sekä työyhteisön muiden ohjaajien vastauksissa. Pysin kuitenkin keskittymään vaikutusten ja seurausten arviointiin ja esimerkiksi haastatteluissa esiin nousseita kuvauksia prosessista eli ART-ryhmässä tapahtuneista toiminnoista käytän jos ne oleellisesti tukevat tai selittävät ART-ryhmän vaikutuksia. Tieto ja ymmärrys toiminnasta ja prosesseista voi auttaa selittämään interventiosta ilmenneitä odotettuja ja odottamattomia vaikutuksia tai auttaa selittämään miksi odotettavia vaikutuksia ei saavutettu. (Robson 2001, 75.)

2.2 Aineistot, niiden analyysi ja arvioinnin luotettavuus

Tässä luvussa kerron aineistoista, joita olen kerännyt ja käyttänyt. Keräsin monta erilaista aineistoa, kvalitatiivisia aineistoja sekä kvantitatiivisen aineiston. Perustelen myös valintoja, joita tein päättäessäni tiedonhankintakeinoja ja aineistojen analyysimenetelmiä. Lopuksi käsittelen opinnäytetyöni luotettavuuteen liittyviä seikkoja.

2.2.1 Kvalitatiiviset aineistot

Kysely kasvatusjohtajalle. Aluksi halusin saada tietoa, miksi ART–menetelmään perustuva kiukunhallintaryhmä perustettiin nuorisokotiin. Itse en vielä silloin työskennellyt ohjaajana nuorisokodissa, joten minulla ei ollut etukäteen tietoa miten nuorisokodin ART–ryhmä sai alkunsa. Tärkeää oli myös saada tietoa millaisia seurauksia ART–ryhmän toiminnalla toivottiin olevan. Tiedonhankintakeinona lähetin sähköpostitse kyselyn nuorisokodin kasvatusjohtajalle.

Kyselyn teemat olivat

- Taustatiedot ja syyt ART-ryhmän perustamiselle nuorisokotiin.
- ART-ryhmän tavoite ja tulevaisuuden suunnitelmat.

Käytän saamieni vastausten tuloksia ja niistä tehtyä sisällön analyysia opinnäytetyöni aineistona, jonka esittelen luvussa 6.1.

Kysely ART-ryhmän ohjaajille. ART-ryhmä oli suljettu ryhmä, joten minulla ei ollut mahdollisuutta käyttää havainnointia tiedonhankintakeinona ryhmän käytännön toteutuksesta. Lisäksi ryhmän toteutuksesta ei ollut olemassa systemaattisesti kerättyä päiväkirjaa tai muistiinpanoja, joista olisin voinut selvittää mitä ryhmässä todellisuudessa tapahtui. Paras tiedonlähde tässä tilanteessa olivat kiistatta ART-ryhmän kaksi (2) ohjaajaa, jotka valitsivat nuoret ryhmään sekä suunnittelivat ja toteuttivat ryhmän toiminnan. Ohjaajien haastattelun tein sähköpostitse. Lähetin heille haastattelukysymykset ja he perehtyivät ja vastasivat niihin yhdessä. Kävin kysymyksistä myös vapaamuotoisia keskusteluja ryhmän ohjaajien kanssa työvuo-rojen puitteissa.

Kyselyn teemoja olivat

- Ryhmän perustamisen taustat.
- Ryhmän muodostaminen.
- Ryhmässä harjoiteltavien taitojen ja teemojen valinta.
- Ryhmän toiminnan kuvaus.
- Ryhmän toiminnasta saatu palaute.
- Ryhmän toteutuksessa käytössä olleet resurssit.

Olen käyttänyt opinnäytetyöni aineistona kyselyn ja vapaamuotoisten keskustelujen tuloksia ja niistä tehtyä sisällön analyysia. Aineiston esittelen luvussa 6.2.

ART-ryhmän nuorten haastattelut. Halusin saada kaikkien niiden näkökulmat esiin, joiden elämää ja arkea ART-ryhmän toiminta nuorisokodissa kosketti. Tärkeimpänä koin nuoret, jotka ryhmään osallistuivat, koska ART-ryhmän tavoite oli auttaa heitä. Haastattelin nuoret henkilökohtaisesti saadakseni selville heidän kokemuksensa ryhmään osallistumisesta. Haastattelumenetelmänä käytin puolistrukturoitua teemahaastattelua. Valitsin teemat, joista halusin saada haastatteluissa tietoa etukäteen laatimieni kysymysten avulla. Kävin jokaisen nuoren kanssa kaikki teemat läpi samassa järjestyksessä ja mahdollisesti nuoren vastauksesta riippuen esitin lisäkysymyksiä.

Haastattelun teemat olivat

- Nuoren tiedot ART-ryhmästä ennen ryhmän alkamista.
- ART-ryhmässä harjoitellut taidot.

- Harjoiteltujen taitojen hyödyllisyys nuoren arjessa.
- Nuoren lähipiirin palaute mahdollisista muutoksista nuoren käytöksessä.
- Nuoren kokemus ART-ryhmän hyödyllisyydestä ja sitoutuminen ryhmään.
- Nuoren kokemus ART-ryhmän ilmapiiristä.

Kaikki haastattelemani nuoret olivat minulle tuttuja ja ohjaajan työssäni minulla olisi ollut mahdollisuus myös havainnoida mahdollisia muutoksia nuorten käytöksessä ART-ryhmän toiminnan aikana ja toiminnan päättymisen jälkeen. Päätin kuitenkin olla ottamatta havainnoijan roolia nuorten kanssa toimiessani. Nuoret olivat jo haastattelujen suhteen tarkkoja siitä, että heitä ei voida tunnistaa ja ennen haastatteluja kerroin nuorille, että heidän anonymiteettinsä säilyy. Mielestäni olisi ollut eettisesti väärin, jos olisin haastattelujen lisäksi käyttänyt nuorten havainnointia tiedonhankintakeinona kertomatta siitä nuorille. Opinnäytetyöni aineistona olen käyttänyt haastattelujen tuloksia ja niistä tehtyä sisällön analyysia. Aineiston esittelen luvussa 7.1.

Kysely nuorisokodin ohjaajille. Nuorisokodin arjen toteutuksesta ja sujumisesta huolehtivat ohjaajat työvuorojensa aikana. He ovat lähellä nuoria ja heillä on mahdollisuus huomata muutokset nuorten käyttäytymisessä arjen tilanteissa. Ensimmäisen ART-ryhmän toimiessa keväällä 2011 (21.2 – 24.5) olin luonnollisesti myös itsekkin usein työvuorossa ohjaajana ja osallistuin vapaamuotoisiin keskusteluihin ART-ryhmästä sekä pystyin havainnoimaan millaisia keskusteluja ART-ryhmän toiminta ohjaajien kesken herätti. Huomasin, että ART-ryhmän nuoret ohjattiin osallistumaan ryhmään ja ryhmässä mukana oloa pidettiin hyvänä asiana, mutta ART-menetelmästä en kuullut käytävän keskustelua juuri lainkaan. Keskustelut painottuivat lähinnä käytännön työvuorojärjestelyihin ja siihen vaikuttiko ART-ryhmän kokoontuminen työvuoron ohjaajien työhön. Tällaisen vaikutelman sain havainnoimalla ohjaajien suhtautumista ART-ryhmän toimintaan ja halusin saada asiasta lisää tietoa. Olettamukseni oli, että ohjaajilla on perustiedot ART-menetelmästä, koska työyhteisöllemme järjestettiin ART-menetelmästä kaksi koulutuspäivää 31.3.2011 ja 28.4.2011.

Lähetin ohjaajille helmikuussa 2012 sähköpostina kysymykset koskien ART-ryhmän toiminnan näkymistä nuorisokodin arjessa sekä ART-ryhmän vaikutuksia

siihen osallistuviin nuoriin. Sähköpostissa mainitsin myös, että ART-menetelmä tuli meille kaikille ohjaajille tutuksi keväällä 2011 olleina koulutuspäivinä.

Kysymykset olivat

1. Miten kevään 2011 ART-ryhmään osallistuminen vaikutti mielestäsi nuoriin?
2. Millaisia seurauksia ART-ryhmän toiminnalla oli mielestäsi nuorisokodin arkeen?

Olen käyttänyt opinnäytetyöni aineistona kyselyn tuloksia, vapaamuotoisia keskusteluja sekä havainnointia ja niistä tehtyä sisällönanalyysia. Aineiston esittelen luvussa 7.2.

Tarkoitukseni oli alun perin haastatella henkilökohtaisesti nuorten lisäksi myös ART-ryhmän ohjaajat, kasvatusjohtaja sekä muut ohjaajat, mutta huomasin jo heti alkuvaiheessa, että kiireinen kolmivuorotyö tekisi haastattelujen toteuttamisen vaikeaksi. Ohjaajan tärkein tehtävä työvuoronsa aikana on olla läsnä, turvallisena aikuisen nuorille ja tämän ajan jakaminen haastattelujen tekemiseen olisi suoraan nuorilta pois. Tästä syystä lähetin kysymykset jokaiselle sähköpostitse ja vapaamuotoisissa keskusteluissa työvuorojen aikana pystyin tarvittaessa nopeasti kysymään esimerkiksi tarkennuksia tai lisäyksiä saamiini vastauksiin. Nuorten kokemusten keräämiseksi koin henkilökohtaisen haastattelun parhaaksi keinoksi, koska kaikki nuoret olivat minulle ennestään tuttuja, joten pystyin myös havainnoimaan miten he haastattelutilanteeseen suhtautuivat ja kuinka avoimesti kokemuksestaan ART-ryhmästä kertoivat.

2.2.2 Kvantitatiivinen aineisto

ART-menetelmän avulla haluttiin auttaa nuoria parempaan itsehillintään konfliktitilanteissa ja tavoitteena oli vähentää heidän aggressiivista käyttäytymistään. Mahdolliset muutokset ART-ryhmän nuorten käyttäytymisessä koin vaikeaksi mitata ja pohdin millaisella mittarilla voisin mitata aggressiivisen käytöksen vähenemistä. Aineistona päätin käyttää nuorten raporttimerkintöjä. Nuorisokodin ohjaajat tekevät kolmi-vuorotyötä, joten henkilökuntaa on paikalla ympäri vuorokauden. Nuorta

koskevat raporttimerkinnät kirjataan joka vuorossa Nappula-nimiseen tietojärjestelmään. Jokaisesta nuoresta löytyy siis vähintään kolme raporttimerkintää vuorokaudelta, aamu-, ilta- ja yövuoron raportit. Raporttimerkintöjä saattaa kuitenkin olla vuorokaudessa enemmänkin kuin kolme, jos on tapahtunut jotain erikoista, josta useat ohjaajat ovat raportoineet. Myös kasvatusjohtaja ja perheterapeutti kirjoittavat nuorta koskevia asioita nuoren raportteihin.

Ennen kuin aloin käydä ART-ryhmään osallistuneiden nuorten raporttimerkintöjä läpi ja laskea niistä itsehillinnän menettämiskertoja päätin ottaa huomioon vain sellaiset tilanteet, joissa nuori on itsehillinnän menettämisen seurauksena toiminut *voimakkaan aggressiivisesti*.

Aggressiivisuus on voinut kohdistua

- Aineellisiin asioihin, esimerkiksi tavaroiden heitteleminen tai rikkominen.
- Muihin ihmisiin, esimerkiksi lyöminen, potkiminen, vakavat uhkaukset.
- Nuoreen itseensä, esimerkiksi nyrkin hakkaaminen seinään niin, että nuoren käteen sattuu.

Tulosten raportoinnissa en kuitenkaan erittele millä tavalla nuori on itsehillinnän menetettyään käyttäytynyt vaan laskea jokaisen nuoren raporttimerkinnöistä ainoastaan niiden kertojen lukumäärän kun nuori on käyttäytynyt voimakkaan aggressiivisesti.

Nuorisokodin nuorten käytös saattaa olla haastavaa päivittäin ja raporttimerkinnöistä löytyy usein viittauksia nuorten huonoon kielenkäyttöön tai huutamiseen. Raporttimerkinnöitä tutkiessani jätän huomiotta yleisesti huonon kielenkäytön, esimerkiksi ohjaajille haistattelun ja kiroilemisen. Itsehillinnän menettämisen seurauksena tapahtuneet vakavat, toisen ihmisen henkeä tai terveyttä koskevat uhkaukset otan kuitenkin huomioon, koska niitä ei voi ohittaa vain huonona kielenkäytönä vaan niihin suhtaudutaan nuorisokodissa vakavasti.

Tiedonhankintakeinona oli käydä läpi ART-ryhmän nuorten raporttimerkinnät ennen ART-ryhmän alkua, ART-ryhmän ajalta sekä ART-ryhmän päättymisen jälkeen. ART-ryhmä kesti 94 vuorokautta, joten kävin raporttimerkinnät läpi samanpituiselta ajanjaksolta, 94 vuorokautta, ennen ART-ryhmää ja 94 vuorokautta ART-

ryhmän päättymisen jälkeen. Tarkoitukseni on laskea nuorten raporttimerkin-
nöistä nuorten mahdolliset itsehillinnän menetysten määrät. Aineiston analyysitapa
on sisällön erittely ja tulokset esitän luvussa 7.2.

Kaikki opinnäytetyössä käyttämäni aineistot, niiden analyysitavat sekä kysymysten
teemat, joihin aineistojen analyysin avulla pyrin löytämään vastaukset, olen koon-
nut aineistomatriisiin. (TAULUKKO 1)

TAULUKKO 1. Aineistomatriisi

Teema	Aineiston tuottamistapa	Aineiston analyysitapa
<p>Miksi ART –ryhmä nuorisokotiin? Millaisia seurauksia ART –ryhmällä toivottiin olevan?</p>	<p>Kysymysten lähettäminen kasvatusjohtajalle sähköpostitse</p>	<p>Sisällönanalyysi</p>
<p>Miten ART –ryhmä perustettiin ja miten ryhmä toimi? Nuorten kehittyminen ryhmän aikana? Millaista palautetta ART –ryhmän ohjaajat saivat nuorilta ja työyhteisöltä?</p>	<p>Kysymysten lähettäminen ART –ryhmän ohjaajille sähköpostitse Vapaamuotoiset keskustelut ART –ryhmän ohjaajien kanssa</p>	<p>Sisällönanalyysi</p>
<p>Millaisia kokemuksia nuorilla oli ART –ryhmästä ja sen seurauksista?</p>	<p>Haastattelu nuorille</p>	<p>Sisällönanalyysi</p>
<p>Miten nuorten itsehillinnän menetyskertojen määrä muuttui nuorten raporttimerkinnöissä?</p>	<p>Nuorten raporttimerkinnät</p>	<p>Sisällön erittely</p>
<p>Millaisia seurauksia ART –ryhmään osallistumisella nähtiin olevan nuoriin? Millaisia seurauksia ART –ryhmän toiminnalla nähtiin olevan nuorisokodin arkeen?</p>	<p>Kysymysten lähettäminen nuorisokodin muille ohjaajille sähköpostitse Vapaamuotoiset keskustelut ohjaajien kanssa Havainnointi</p>	<p>Sisällönanalyysi</p>

Keräämäni laadullisen aineiston tarkkaa analyysimenetelmää on vaikea määrittää. Monissa laadullisen aineiston analyysimenetelmiä käsittelevissä kirjoissa analyysi samaistetaan aineiston työstämiseen ja jäsentämiseen (esim. Alasuutari 1994, 38-39; Newman & Benz 1998, 16-17; Raunio 1999; 313-314; Strauss 1987, 4, Räsänen 2005, 94 mukaan). Tässä mielessä laadullisen tutkimuksen periaatteisiin kuuluu eräänlainen metodinen avoimuus ja laadullisen aineiston analyysi tapahtuu pitkälti aineiston ominaispiirteiden valossa (Räsänen 2005, 94).

Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, jossa tarkastellaan tekstimuotoisia aineistoja. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen sekä yhtäläisyyksiä ja eroja etsien pyrkimyksenä tuottaa tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, joka kytkee tulokset ilmiön laajempaan kontekstiin ja mahdollisesti aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. Sisällönanalyysin ohella puhutaan myös sisällön erittelystä, jolla tarkoitetaan kvantitatiivista dokumenttien analyysia, jossa kuvataan määrällisesti jotakin tekstin tai dokumentin sisältöä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105-108). Opinnäytetyöni laadullisten aineistojen analyysimenetelmänä käytän sisällönanalyysia, jonka avulla esitän tiivistetyn kuvauksen ART-ryhmän vaikutuksista eri toimijoiden näkökulmasta ja nuorten raporttimerkintöjen analyysimenetelmä on tekstin sisällön erittely jonka tuotoksena on määrällinen aineisto itsehillinnän menetyserroista.

Käytännön arvioinnissa voidaan aineiston analysointia tarkastella myös eräänlaisena luokitteluna, jossa luodaan teemoja. Teemojen avulla yritetään selvittää, mitä aineisto kertoo arviointikysymysten näkökulmasta. Usein aineistolähteitä on useita, esimerkiksi haastatteluaineistoja, kyselyaineistoja ja muistiinpanoja havainnointitilanteista. Tällöin arvioija voi tarkistaa aineistoa ristiin tai trianguloida eri lähteistä saatua tietoa. Siinä määrin kuin samat luokitukset ja teemat näyttävät soveltuvan koko aineistoon, voi saavuttaa suuremman luottamuksen sille, että arvioija on tavoittanut jotain olennaista. (Robson 2001, 176.) Triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten menetelmien, aineistojen tai teorioiden yhdistämistä tutkimuksessa. Erilaisien tutkimusmenetelmien tai näkökulmien käyttäminen auttaa varmistamaan tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2002). Opinnäytetyössäni pyrin aineistotriangulaatiolla eli usean eri aineiston käytöllä saamaan esiin eri näkökulmia ART-ryhmän vaikutuksista ja tätä kautta lisäämään opinnäytetyöni luotettavuutta.

Tieteellisen tiedon keskeinen tunnusmerkki on luotettavuus, ja kysymys luotettavuudesta kohdistuu tutkimusmenetelmiin, tutkimusprosessiin ja tutkimustuloksiin (Toikko & Rantanen 2009, 121). Tieteellisen tutkimuksen sääntöjen noudattaminen varmistaa myös arviointitutkimuksen luotettavuutta, vaikka sillä ei pyritäkään tuottamaan yleistettävää tietoa vaan yleensä kohteeseen rajoittuvaa ja ainutkertaista tietoa (Sutela 2005, 64, 66). Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta lähestytään vakuuttavuuden käsitteellä. Tutkijan on tehtävä tutkimusta koskevat valinnat ja tulkinnat näkyviksi sekä näytettävä aineistonsa ja siihen perustuvat johtopäätökset mahdollisimman avoimesti, jolloin tutkija voi vakuuttaa tiedeyhteisön tutkimuksensa pätevyydestä. (Toikko & Rantanen 2009, 122-123.)

Vakuuttavuus perustuu uskottavuuteen ja johdonmukaisuuteen. Tutkijan on osoitettava kuinka uskottavasti hänen esityksensä kuvaa tutkimuskohteen todellista tilaa, sitä kontekstia, jossa tutkimus tehdään. Tutkimuksen johdonmukaisuus puolestaan tarkoittaa tutkimusaineiston keräämisen ja analysoinnin huolellista ja läpinäkyvää kuvaamista, jolloin tuodaan esille myös analyysivaiheen epävarmuuskijät sekä tekijät, jotka heikentävät johtopäätöksiä. (Lincoln & Cuba 1985, Toikon & Rantasen 2009, 123-124 mukaan.)

Opinnäytetyöni luotettavuutta pyrin varmistamaan esittelemällä tarpeeksi yksityiskohtaisesti opinnäytetyöni teoreettiset lähtökohdat sekä niiden liittymisen opinnäytetyöhöni sekä esittelemällä aineistojeni keruun ja analysoinnin mahdollisimman tarkasti. Kerron nuorisokodista, jossa ART-ryhmä toimi sekä omasta roolistani nuorisokodissa. Esittelen ART-menetelmän teorian ja luon katsauksen tutkimukseen, joita ART-menetelmän vaikutuksista on tehty. Kuvaan taustat ART-ryhmän perustamiselle sekä tavoitteet, joita ryhmälle asetettiin. Erilaisten aineistojen avulla kuvaan myös ryhmän muodostamisen, toiminnan ja koetut vaikutukset niin kattavasti kuin se aineistojeni avulla on mahdollista. Luotettavuuden mittarina toimii myös se, kuinka hyvin pystyn vastaamaan arviointikysymyksiini. Mahdolliset puutteet aineistoissa sekä kysymykset, joihin aineistoni eivät ehkä anna vastausta vaikeuttaen johtopäätösten tekoa pyrin tuomaan esiin mahdollisimman tarkasti, jotta lukija voi itse arvioida niiden tärkeyttä. Kahdessa viimeisessä luvussa johtopäätösten esittelyn ja pohdinnan lisäksi arvioin myös opinnäytetyöni luotettavuuden kriteerien täyttymistä.

Koska suljetun ART-ryhmän toimintaa ei ollut mahdollista havainnoida ja systemaattisesti kerätty dokumentointi ryhmän toiminnasta puuttui, koostuu aineistoni ART-ryhmän toiminnasta ryhmän ohjaajille tekemäni kyselyn tuloksista sekä vapaamuotoisista keskusteluista heidän kanssaan. Jos jokin seikka ryhmän toiminnassa jää minulle epäselväksi, pyrin tuomaan sen opinnäytetyössäni esiin, jotta lukija voi itse muodostaa käsityksen puutteellisen tiedon tärkeydestä ART-ryhmän vaikutusten selvittämisessä.

3 NUORISOKOTI

Nuorisokoti, jossa olen työskennellyt ohjaajana elokuusta 2010 alkaen ja jossa ART-ryhmä toteutettiin, on yksityinen 18 -paikkainen lastensuojeluyksikkö moniongelmaisille nuorille ja heidän perheilleen. Palvelut on tarkoitettu 13-18-vuotiaille, joilla on esimerkiksi mielenterveysongelmia ja käytöshäiriöitä. Lisäksi nuoren elämäntilanteeseen saattaa liittyä kriisejä, jolloin nuori voi oirehtia esimerkiksi tekemällä rikoksia, käyttämällä päihteitä ja käyttäytymällä väkivaltaisesti. Nuorisokodissa on kolme (3) osastoa sekä vastaanotto- ja arviointiyksikkö. Näiden lisäksi on kaksi itsenäistymisasuntoa sekä rauhoittumishuone. (Nuorisokodin Perhdytyskansio 2011.)

Nuorisokodissa tarjotaan palveluita, joilla hoidetaan, kasvatetaan ja kuntoutetaan siellä asuvia nuoria. Toiminta perustuu vuorovaikutuksellisen suhteen luomiseen nuoren, hänen vanhempiensa ja nuorisokodin henkilökunnan välille. Tarkoituksena on, että nuoren sijoittava kunta (sosiaalityöntekijä) saa monipuolista apua etsiessään ratkaisuja sijoittamansa nuoren ja hänen perheensä auttamiseksi. Nuorisokodin toiminnan arvoja ovat hyviin kasvatuksellisiin ja hoidollisiin tuloksiin pyrkiminen. Kaikella toiminnalla tähdätään asiakaslähtöiseen parantamiseen ajatellen nuorta, hänen perhettään ja sijoittavaa kuntaa (sosiaalityöntekijää). Nuorisokodissa uskotaan, että tuloksia voidaan saavuttaa vastaamalla nuoren ja hänen perheensä yksilöllisiin tarpeisiin. Tähän ajatteluun kuuluu myös pyrkimys siihen, että nuorta ei enää nuorisokodista siirretä seuraavaan laitokseen. Toimintaa tukee nuorisokodin joustava organisaatorakenne; nuoren tehtävänä ei ole sopeutua organisaation tarpeisiin, vaan organisaation tulee kyetä vastaamaan nuoren yksilöllisiin tarpeisiin.(Emt.)

Nuoren perhe nähdään merkittävänä yhteistyökumppanina ja oman lapsensa asiantuntijana, jolla on kokemukset ja tieto sekä ymmärrys elämästä nuoren kanssa. Tämän tiedon ja kumppanuuden hyödyntämien mahdollistaa parempien ja kestävämpien tulosten saavuttamisen. Koska perhetyö vaatii onnistuakseen perheen sitoutumisen työskentelyyn, perheen motivoimiseksi työskentelyn aloittamiseksi panostetaan paljon. (Nuorisokodin Laatuksikirja 2011, 13.)

Nuorisokodin henkilöstö rakentuu johtoryhmästä, ohjaajista sekä keittäjästä ja kordinhoitajasta. Johtoryhmään kuuluu viisi jäsentä. He ovat toimitusjohtaja, perheterapeutti, kasvatusjohtaja sekä kaksi vastaavaohjaajaa. Nuorisokodissa työskentelee noin 30 ohjaajaa. Koulutukseltaan ohjaajat ovat sosionomeja, sairaanhoitajia, lähihoitajia, mielenterveyshoitajia, nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajia ja liikunnanohjaajia. Nuorisokodissa toimii myös oma koulu, jonka erityisopettaja on kaupungin palkkaama. Koulussa työskentelee tarvittaessa myös nuorisokodin opettajaohjaaja, joka on koulutukseltaan yhteiskuntatieteiden kandidaatti. Hän tekee myös ohjaajan tehtäviä sekä vastaa nuorten mahdollisista oikeudellisista asioista, esimerkiksi oikeudenkäynneistä. (Nuorisokodin Perehdytyskansio 2011.)

Osa ohjaajista toimii osastovastaavina. Heidän tarkoituksenaan on vastata oman osastonsa toimivuudesta ja kehittamisestä. Osastovastaava on oman osastonsa nuorten asiantuntija. Monella ohjaajalla on myös omaohjattavia nuoria. Omaohjaajatyö on nuorisokodissa keskeistä ja rakentuu ajatukselle, että nuori tarvitsee suhteen häntä hoitavaan aikuiseen. Nuoren ja aikuisen kohtaaminen rakentuu nuoren ainutlaatuisuuden ja yksilöllisten kokemusten pohjalle, joten mikään suhde ei ole samanlainen. Kuuntelun, avoimen ja rehellisen dialogin sekä narratiivisen lähestymistavan keinoin luodaan suhde, joka mahdollistaa vaikeistakin asioista puhumisen. (Nuorisokodin Laatukäsikirja 2011, 12-13.)

Nuorisokodissa työskentelee kaksi päivää kuukaudessa konsultoiva psykiatri ja psykologi. Tarpeen vaatiessa konsultoiva psykiatri on myös hoitovastuussa oleva lääkäri. Psykologi tekee konsultaatioiden lisäksi myös psykologisia tutkimuksia ja hoitokäyntejä. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat myös sijoitettujen nuoren sosiaalityöntekijät, joihin ollaan usein yhteydessä. Myös poliisin ja yksityisten vartiointiliikkeiden kanssa tehdään tarvittaessa yhteistyötä. (Nuorisokodin Perehdytyskansio 2011.)

Nuorisokodissa on henkilökuntaa töissä ympäri vuorokauden. Jokaisessa vuorossa toimii vuorovastaava, joka on esimiesasemassa muihin ohjaajiin nähden ja hänen päätarkoituksensa on vastata vuoron sujumisesta. Ennen töihin ryhtymistä vuorovastaava antaa työvuoroon tuleville raportin sekä kertoo tulevan vuoron ohjelman sekä ohjaajien osastoille sijoittumisen. Vuorovastaavana voi toimia ohjaaja, jolla on riittävä tieto ja taito nuorisokotia koskevissa asioissa. Vuoron muut ohjaajat

informoivat vuorovastaavaa oman osastonsa toiminnasta. Vuorovastaava on vastuussa tiedonkulusta sekä ohjaajien että johtoryhmän suuntaan. (Emt.)

Kaikkien ohjaajien toimenkuvaan kuuluu ylläpitää selkeästi ennakoitavaa ja strukturoitua arkea, sekä normaalia vuorokausirytmää. Ohjaajien tehtävät vaihtelevat kuitenkin työvuoron mukaan. Aamuvuorossa tehtäviin kuuluu arjen sujumisen varmistaminen (herätys, mahdolliset lääkkeet, kouluun tai töihin lähtö). Aamuvuoron aikana pyritään hoitamaan yhteydenpito virastoihin ja sosiaalitoimeen sekä käynnit lääkäriin, poliklinikoille ym. (Emt.)

Iltavuorossa ohjaajille on nimetty omat osastot, joiden toiminnasta he kantavat vastuun illan aikana. Ohjaaja huolehtii oman osastonsa nuorista. Ohjaajan ensisijainen tehtävä on olla aikuisena nuorille. Hän tuo turvallisuutta olemalla läsnä, kuuntelemalla ja yhdessä tekemällä. Ohjaajan on tarpeen vaatiessa pystyttävä asettamaan rajat nuorelle. Ennen työvuoron päättymistä ohjaaja kirjoittaa raportin oman osastonsa nuorista. (Emt.)

Yövuoron ohjaajat huolehtivat ilta/yölääkkeitä. He kiertävät osastoja huolehtien nuorista ja tarkastaen paikkoja. Osa nuorista vaatii erityistarkkailua läpi yön. Yövuoron ohjaajat huolehtivat myös keittiön ja yleistilojen siisteydestä sekä tekevät pihakierroksia. (Emt.)

4 AGGRESSIO JA AGGRESSIIVISUUS

Nuorisokodin ensimmäisellä ART-ryhmällä haluttiin auttaa nuoria, joilla oli vaikeuksia hillitä aggressiivisuuttaan ja konfliktitilanteissa taipumus turvautua väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Tavoitteena oli myös lisätä nuorisokodin ohjaajien ymmärrystä aggressiivisesti käyttäytyvistä nuorista.

Psykologiassa aggressio ja aggressiivisuus eivät ole sama asia, vaikka tavallisessa kielenkäytössä niitä käytetään usein samaa merkitsevinä. Psykoanalytikot tarkoittavat aggressiolla ihmisessä olevaa voimaa tai energiaa. Se ei ole toimintaa vaan vietti, käyttäytymisen motiivi tai syy ja ihmisen muusta kehityksestä riippuu minkälaiseen käyttäytymiseen tämä sinänsä neutraali energia johtaa. Sosiaalisesti hyväksyttävä kanava aggressioenergian ilmenemiselle on esimerkiksi ihmisen halu kilpailla. Aggressioenergia ei siis johda aina aggressiiviseen käyttäytymiseen eli aggressiivisuuteen, vaan aggressiivinen käyttäytyminen on aina häiriö, joka on seurausta monien tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Lievemässä muodossa se johtuu lapsen puutteellisesta sosiaalisesta oppimisesta. Lapselle ei ole opetettu mikä on oikein ja mikä väärin vaan aggressiivinen käytös on sallittu hänelle hänen joutumatta vastuuseen käyttäytymisensä seurauksista. Vakavammassa muodossaan aggressiivisuus on osoitus häiriintyneestä psyykkisestä kehityksestä. (Keltikangas-Järvinen 1985, 14-15.)

Aggression tunne ei ole väkivaltaa vaan voimakasta energiaa, joka antaa muutosvoimaa, se vaatii tekoja ja eteenpäin menoa. Aggression tunne olisi opittava hallitsemaan rakentavasti. Esimerkiksi suuttumuksen tunne voi olla se energia, jolla tehdään töitä, jotta saavutetaan jälleen mielenrauha. Myös murrosiän erityisellä aggressioenergialla, kapinalla ja uhmalla, on tärkeä tehtävä irrottaa nuori kodistaan ja vanhemmistaan antaen nuorelle mahdollisuuden itsenäistyä ja rakentaa itselleen riippumaton itsensä näköinen persoonallisuus. (Cacciatore 2007, 28-29.)

Kaikki ihmisen käyttäytyminen syntyy reaktionä johonkin tilanteeseen sen mukaan miten ihminen tämän tilanteen hahmottaa ja arvioi, minkä ratkaisun tekee, eikä aggressiivisuus tee poikkeusta. Ihminen itse on käyttäytymisessään toimija, ja selitys hänen käytökselleen löytyy hänen omista ratkaisuistaan. Ihminen itse reagoi, tekee päätöksensä, tuottaa mielikuvansa ja ajatuksensa, eikä hänen toimiaan sää-

tele ulkopuolinen ympäristö kuten joskus virheellisesti luullaan. Tämä virhekäsitys johtuu ihmisen psyykkisten toimintojen rajoituksista, siitä, että ihminen toimii niiden edellytysten varassa, joita hänellä on käytettävissään. Tätä kutsutaan ihmisen psyykkiseksi kapasiteetiksi, jossa ihmisten väliset erot ovat suuret. Toisen käyttäytyminen saattaa päättyä lähes aina omaan tai ympäristön vahingoittumiseen toisen löytäessä rakentavat sosiaaliset ratkaisut. Ihmisellä käytettävissään olevat ratkaisuvaihtoehdot ja sosiaaliset taidot ovat seurausta hänen elämänsä historiastaan ja ne kehittyvät lähiympäristössä, läheisten ihmissuhteiden varassa. Häiriöt tässä lähiympäristössä heijastuvat ihmisen kehityshäiriöinä ja näistä häiriöistä ovat seurausta ne vähäiset mahdollisuudet oikeisiin valintoihin, jotka antavat aihetta ajatella, että ihmisen käytös ohjautuisi jostain muualta kuin hänestä itsestään. Ihminen on siis vastuussa jokaisesta teostaan, mutta ihmisen psyykkiset mahdollisuudet ja rajoitukset, ne keinot, joita hänellä on käytössään, ovat rakentuneet hänen elämänsä historiansa aikana, ja tästä historiastaan hän ei ole vastuussa. (Keltikangas-Järvinen. 16-19.)

Viemerön (2006, 2) mukaan Dodge ja Coie (1987) erottavat reaktiivisen ja proaktiivisen aggressiivisuuden toisistaan. Reaktiivisessa aggressiivisuudessa ihminen reagoi vihamielisesti uhkaan tai provokaatioon ja käyttäytyminen on impulsiivista; pinna palaa helposti ja viha on ”räjähtävää”, jolloin he eivät hallitse itseään. Heille on tyypillistä tulkita muiden ihmisten aikomukset vihamielisiksi. Reaktiivisesti aggressiiviset eivät välttämättä tarkoita ollenkaan sitä, mitä suutuspäissään tekevät, vaan he katuva ja harmittelevat jälkeenpäin. Heillä on ongelmia tunteiden hallinnan kanssa. Proaktiivisesti aggressiivinen ihminen puolestaan käyttäytyy ilkeästi toista kohtaa ilman minkäänlaista provokaatiota. Hän käyttää väkivaltaa harkitusti; uhkailee, käyttäytyy aggressiivisesti, hajottaa paikkoja tai hyökkää toisen ihmisen kimppuun vain saadakseen tahtonsa läpi. Hän on oppinut uskomaan, että väkivaltaa kannattaa käyttää saadakseen mitä haluaa. Hänen väkivaltainen käytöksensä on laskelmoitua ja siihen ei juuri liity voimakkaita vihan tunteita. (Cacciatore 2007, 20.) Proaktiivinen aggressiivisuus kulkee usein käsi kädessä epäsosiaalisen käyttäytymisen, esimerkiksi valehtelun, varastamisen ja uhkailun kanssa (Viemerö 2006, 2).

4.1 Nuorten aggressiivisuuden ja väkivaltaisen käyttäytymisen taustatekijöitä

Väkivaltaiseen käyttäytymiseen liitetään useita tekijöitä, esimerkiksi väkivallan kokeminen ja näkeminen lapsena, hyväksikäyttökokemukset, traumaattinen lapsuus, koulukiusaaminen, kasvatuksen rajattomuus, runsas TV-väkivallan katseleminen, jengiin kuuluminen jne. Kuitenkaan kaikki ihmiset, joita edellä mainitut seikat koskevat, eivät käyttäydy väkivaltaisesti. Ihmisen kehitykselliset saavutukset, hänen kykynsä hallita tunteitaan ja sisäistää normit ja moraalisäädökset sekä kyvyt kestää sisäisiä ja ulkoisia paineita estävät häntä käyttäytymästä väkivaltaisesti. Nämä ominaisuudet ovat opittuja ja omaksuttuja, kuten muutkin inhimilliset taidot. (Schulman 2004, 150.)

Aggressiivisuus ei ole ihmisellä synnynnäinen taipumus, vaan opittu tapa ratkaista ongelmia hänen menettäessään jonkin tilanteen hallinnan (Laine 2005, 18). Timo Purjo toteaa teoksessaan Nuorten katu- ja kouluväkivallan hallinta (2001, 27):

Satojen väkivaltaisten nuorten parissa työskentely on vahvistanut sitä näkemystä, että kyseisiä nuoria yhdistävät huonot tunnetaidot, kielteiset asenteet itseä ja muita kohtaan, vääristyneet arvot sekä vääränlaiset opitut toimintatavat ja-mallit.

Tunnetaidoiltaan puutteellinen nuori saattaa kokea epämääräistä ahdistusta, mutta ei osaa kuvailla tunteitaan sen tarkemmin. Nuori ei kykene tiedostamaan tunteitaan, esimerkiksi pelkoa tai suuttumusta, tavanomaiseen tapaan eikä myöskään vaikuttamaan niihin. Puutteelliset tunnetaidot ilmenevät huonona itsehillintänä ja uhkaava tilanne voi saada nuorena aikaan sellaisen tunnemyrskyn, että hän käyttäytyy aggressiivisesti, esimerkiksi lyö, ennen kuin hän huomaakaan mitä tapahtui. Nuori, joka asennoituu kielteisesti itseensä ja muihin kokee itsensä esimerkiksi arvottomaksi, poikkeavaksi, pahaksi ja tyhmäksi. Nuori kokee, että ainoa keino saada arvostusta ja huomiota on osoittaa pelottomuutta kavereiden silmissä väkivaltaisella käyttäytymisellä. (Purjo 2001, 27-28.) Aggressiivisuuteen taipuvainen nuori näkee herkästi myös toisten olevan vihamielisiä häntä kohtaan ja nuori tulkitsee väärin toisten neutraalia käyttäytymistä ja näkee sen itseensä kohdistettuna aggressiivisuutena. Esimerkiksi nuori saattaa tulkita häneen katsomisen (neutraali teko) haasteeksi tai uhaksi (vihamielinen teko). (Goldstein ym 2011, 16.)

Nuori, jonka arvomaailma on vääristynyt, ihannoii voimaa ja valtaa korostetusti. Hänen käsityksensä oikeasta ja väärästä on hämärtynyt ja oikeuden ottaminen omiin käsiin on hänelle itsestään selvää. Väkivalta, aggressiivinen käyttäytyminen ja ilkivalta yms. ovat hänen mielestään hyväksyttäviä ja jopa kunniallisia keinoja puolustaa omaa kunniaansa sekä kostaa kokemiaan vääryksiä. Yhteiskunnassamme vallitseva itsekkyyden kulttuuri korostaa oman edun varjelua ja yksilöllisen hyvän tavoittelua ja sen mukaisesti toimivat nuoret tavoittelevat omaa nautintoa sekä mielihyvää muista välittämättä. (Purjo 2001, 29-30.) Kilpailuyhteiskunnan arvomaailmassa vanhempi haluaisi, että hänen lapsensa olisi selviytyjä. Samaan aikaan hän kuitenkin toivoo, että hänen lapsellaan olisi turvanaan yhteisö, joka on tasa-arvoinen, jossa ei jatkuvasti kilpailla ja joka tukee silloin kun on vaikeaa. Hänen lapsensa tulisi olla selviytyjä ja muut saavat muodostaa yhteisön. Tämä on kuitenkin mahdoton yhtälö. Ihminen ei ole luonnostaan toiset huomioonottava ja heidän oikeuksiaan kunnioittava vaan yhteisöllisyys tulee kasvattaa ihmiseen. (Keltikangas-Järvinen 2010, 75.)

Aggressiivinen käyttäytyminen opitaan havainnoinnin, jäljittelyn, suoran kokemuksen ja harjoittelun kautta. (emt., 13.) Goldsteinin ym. (2011, 13) mukaan Bandura (1969,1973) oli eräs tämän käsityksen varhaisista kannattajista. Bandura on tutkinut nuorten epäsosiaalista aggressiivista käyttäytymistä mallioppimisen näkökulmasta ja toteaa, että kolme aggressiivisen käyttäytymisen mallien lähdettä ovat perhe, alakulttuuri ja symboliset välittäjät eli joukkotiedotusvälineet, media (Bandura 1973, Purjon 2011, 77 mukaan).

Koti on ensimmäinen aggressiivisen käyttäytymisen opettamis- ja oppimisaika (Golstein ym. 2011, 14). Vanhempien keskinäinen tai lapseen kohdistama väkivalta voi saada lapsen toistamaan samanlaista käyttäytymistä. Lapsen fyysisen rankaisemisen ainoa positiivinen tulos on lapsen välitön totteleminen, mutta kaikki muut seuraukset ovat negatiivisia. Se ei edesauta lapsen moraalin sisäistämistä, joten liian tiukka ja lapsen epäoikeudenmukaiseksi kokema kuri lisää aggressiivisuutta pitkällä aikavälillä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 181.) Fyysisen rankaisemisen lisäksi yhtä haitallisia voivat olla mallit, joita saadaan vanhemmilta heidän käyttäytyessään aggressiivisesti toisiaan kohtaan. Väkivaltainen käyttäytyminen on opittu vuorovaikutusmalli ja erilaisiin tilanteisiin liittyvät vuorovaikutustavat, ol-

koon ne sitten rakentavia tai rikkovia, opitaan varhaislapsuudessa omilta vanhemmilta. (Purjo 2001, 30-31.)

Nuori tarvitsee itsetuntemuksensa kehittymiseen ja itsenäistymiseen muita nuoria. Riski omaksua huonoja vaikutteita kaveripiiristä on sitä suurempi mitä vähemmän nuorella on aikuisilta saatuja myönteisiä malleja ja esikuvia (Emt.) Lisäksi ryhmäpaine saattaa saada nuoren tekemään asioita, joita hän ei yksin tekisi ja periaatteessa jopa vastustaa. Nuori haluaa saada hyväksyntää ja ihailua kaveriporukassa ja hänellä saattaa olla tarve osoittaa rohkeutta. Ryhmäpainetta aiheuttaa myös pelko hylkäämisestä ryhmän ulkopuolelle. (Cacciatore 2007, 51.) Aggressiivisesti tai epäsosiaalisesti käyttäytyvässä vertaisryhmässä nuorelta vaaditaan samankaltaista käyttäytymistä ja siitä saa myös kehuja. (Goldstein ym. 2011, 17.)

Media muokkaa lasten ja nuorten maailmankuvaa. Yleensä puhutaan television väkivaltaohjelmien ja väkivaltaisten pelien pelaamisen vaikutuksesta pieniin lapsiin, jotka eivät ymmärrä toden ja mielikuvituksen rajaa. Asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen kun puhutaan ihmisten asenteista ja mielipiteistä. Ihmisen psyykkisen koneisto on hyvin mukautuvainen ja sen saadessa jatkuvasti tietyn tyyppistä ärsytystä, ihmisen ärsytyskynnys nousee. Desensitisaatio on psyykkinen prosessi: kun ihminen toistuvasti altistetaan jollekin, mikä on vastenmielistä, pelottavaa tai kiihdyttävää, hän tulee vähitellen yhä vähemmän emotionaalisesti vastaanottavaksi ja muuttuu yhä välinpitämättömämmäksi. Tavallinen ihminen ei voi arjessaan nähdä niin paljon väkivaltaa, että hän turtuisi sille, joten turtuminen väkivallalle voi tapahtua hänen kohdallaan vain tiedotusvälineiden, erityisesti televisioväkivallan seurauksena. Rungas televisioväkivallan näkeminen myös vääristää lasten ja nuorten kuvaa todellisesta elämästä ja he arvioivat liian suureksi esimerkiksi väkivaltaa käyttävien ihmisten määrän ja liian alhaiseksi muiden ihmisten luottavuuden sekä auttamishalukkuuden. Käsitys todellisuudesta muuttuu yhä lähemmäs tiedotusvälineiden tarjoamaa todellisuutta, jossa väkivaltaa pidetään yhä lisääntyvänä, luonnollisena ja väistämättömänä osana todellista elämää. Käsitysten epärealistisuus voi ilmetä esimerkiksi siten, että lapsi tai nuori ei tajua mitä ihminen kestää ja hän ei ymmärrä, että potku päähän saattaa tappaa eikä ihminen aina vaan nousekaan ylös puolustamaan itseään. (Keltikangas-Järvinen 1985, 189-192.)

4.2 Aggressiivisen käytöksen muuttaminen

Aggressiivista käyttäytymistä on vaikea muuttaa, koska aggressiivisesti käyttäytyvällä nuorella aggressiiviset ajatukset ja käyttäytymistavat ovat ”yliopittuja”, toistuvasti tuloksekkaita, ja heidän tärkeäksi kokemansa ihmiset tukevat niitä. (Goldstein ym. 2011, 16.) Aggressiivinen käytös on itseään vahvistavaa ja hyvin pysyvää ja sillä on myös taipumus eskaloitua eli laajentua alkuperäisen piirin ulkopuolelle, esimerkiksi koulussa yksi aggressiivisesti käyttäytyvä oppilas saa nopeasti seuraajia luokassa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 66-67.) Aggressiivinen käyttäytyminen jatkuu yksinkertaisesti sanottuna niin kauan kun nuori ei tiedä muutakaan tapaa toimia. Myönteiset, väkivallattomat ja rakentavat vaihtoehdot, joita nuori saattaisi nyrkkien sijaan käyttää, ovat sellaisia, joita hän on harvoin nähnyt ja kokeillut, tai ne eivät ole tuottaneet toivottua tulosta. Häntä on joskus jopa saatettu rangaista niiden käytöstä. (Goldstein ym. 2011, 17.)

Kaksi yleistä interventiostrategiaa aggressiivisen käyttäytymisen vähentämiseksi ovat rankaiseminen ja aggression purkaminen. Rankaiseminen on yleisin kotien, oikeuslaitosten ja koulujen reaktio nuorten aggressiiviseen käyttäytymiseen. Lähtökohta on useammin rankaiseva, (esimerkiksi ruumiillinen rangaistus, moitteet, koulusta erottaminen), kuin korjaava ja kokemukseen perustuva (esimerkiksi jäähy, sakko). Rankaisu on usein lyhyellä aikavälillä hyödyllinen, joten rankaisija uskoo sen toimivuuteen ja rohkaistuu käyttämään entistä rankaisevampia toimia. Rangaistu osapuoli oppii, että vuorovaikutuksessa vallitsee ”vahvemman oikeus” ja hän oppii mitä ei pidä tehdä. Rankaiseminen ei opeta vaihtoehtoisia, sosiaalisesti toimivia käyttäytymistapoja. (Goldstein ym. 2011, 33.)

Aggression purkaminen on toinen aggressiivisen käyttäytymisen vähentämisstrategia. Sen periaatteiden mukaisesti paras tapa vapauttaa aggressiiviset tuntemukset on hankkia sosiaalisesti hyväksyttäviä aggressiivisia kokemuksia, esimerkiksi purkaa vihaa nyrkkeilyssäkin eikä kaverin päähän. (Emt.) Tällainen toiminta johtaa kuitenkin vain fyysiseen väsymykseen ja saattaa tuoda hetkeksi tunteen, että tasapaino on saavutettu. Kun ihmisen palaa takaisin ristiriitatilanteeseen, ovat samat ongelmat vastassa ja vasta niiden selvittämien tuo psyykkisen tasapainon. (Keltikangas-Järvinen 1985, 200.) Usein suositellaan myös aggression kokemista välillisesti esimerkiksi televisiosta urheilua katselemalla, jotta aggressiiviset taipumuk-

set pääsevät purkautumaan. Tästä aggression purkamisesta käytetään termiä katarsis, joka tarkoittaa tunteen tyhjentämistä, purkamista tai puhdistamista. (Goldstein ym. 2010, 33.) Sen mukaan ihminen voi vapautua omista negatiivisista tunteistaan katsomalla tapahtumaa, jossa kyseistä tunnetta puretaan ja samastumalla näitä tunteita ilmaiseviin ihmisiin, joten ihminen voisi purkaa aggressionsa katsomalla aggressiivisia ohjelmia. Mitkään tutkimustulokset eivät ole tukeneet kyseistä teoriaa (ks. Phillips & Henley 1984; Goldstein 1986; Wann & Branscombe 1990.) Tutkimustulokset osoittavat johdonmukaisesti, että aggressiivisuus ”tarttuu” ja ihminen saadaan kiihtyneeksi, jopa aggressiiviseksi, pelkästään antamalla hänen katsella sivusta aggressiivista käyttäytymistä. (Keltikangas-Järvinen 1985, 199-200.)

Kuten aiemmin totesin, syyt nuoren aggressiiviselle käyttäytymiselle ovat monimutkaisia, joten vastaavasti ne vaativat myös interventiostrategialta laaja-alaisia ja monipuolisia ratkaisuja. Seuraavassa luvussa kerron millainen interventiostrategia ART-menetelmä on ja millaisilla keinoilla se pyrkii auttamaan aggressiivisesti ja epäsosiaalisesti käyttäytyviä nuoria.

5 ART –MENETELMÄ

Tässä luvussa kerron ART–menetelmästä sekä seikoista, joihin ART–ryhmän muodostamisessa kiinnitetään huomiota. Pyrin kuvaamaan keskeiset asiat lyhyesti ja kattava kuvaus ART–ryhmän toteuttamisesta yksityiskohtaisine ohjeineen löytyy kirjasta ART Aggression Replacement Training (Goldstein, Glick & Gibbs 2011).

Nuoren käytöksessä väkivaltaisuus ja vihamielisyys ovat usein laaja-alaisten sosiaalisten ja kasvatuksellisten ongelmien seurauksia. Konfliktitilanteissa nuorelle on helpoiten tarjolla luontaiset käyttäytymistäipumukset, pakeneminen tai hyökkääminen. Vaihtoehdot vaativat enemmän oppimista. Aggression Replacement Training (ART) tarjoaa toivotun käytöksen oppimiseen erinomaisen mahdollisuuden. (Goldstein ym. 2011, 11.) ART on ryhmämuotoinen interventio, joka on kehitetty epäsosiaalisesti käyttäytyvien nuorten auttamiseksi. Epäsosiaalinen käytös voi olla liiallisen vetäytyvää tai aggressiivista. ART on laaja-alainen harjoitteluohjelma aggressiivisuuden ja antisosiaalisuuden hoitoon. ART koostuu ryhmätapaamisista, joissa nuoret aikuisen johdolla opettelevat ja harjoittelevat sosiaalisia taitoja, itsehillintää ja moraalista päättelyä, joiden avulla tehdä valintoja ristiriitatilanteissa ilman väkivaltaa. Harjoitusohjelmaan kuuluu kolme erillistä, toisiaan täydentävää osaa: toiminnallisten sosiaalisten valmiuksien harjoittelu ("Skillstreaming"), vihanhallinnan harjoittelu ("Anger Control") ja moraalikasvatus ("Moral Reasoning Training"). (ART –menetelmän perusteet...) Yleisin ART-harjoitusohjelman muoto on kymmeniiviikkoinen muoto ja siinä ART-ryhmä kokoontuu kolme kertaa viikossa siten, että yksi kerta omistetaan sosiaalisten taitojen harjoittamiselle, yksi kiukunhallinnan harjoittelulle ja yksi moraalisen päättelyn harjoittelulle. (Goldstein ym. 2011, 49.)

ART menetelmän oppi-isänä pidetään professori Arnold P. Goldsteinia, joka perusti ja johti laitosta nimeltä Center for Research on Aggression Syracusen yliopistossa Yhdysvalloissa. Hänen tärkein tutkimuksellinen kiinnostuksen kohteensa on ollut nuorisoväkivalta ja hänen menetelmiään on käytetty menestyksellä vuodesta 1977 lähtien kouluissa, hoitolaitoksissa ja avohoidossa ympäri maailmaa. (Emt., 11.)

ART perustuu ajatukseen, että nuorten aggressiivisiin tekoihin on useita syitä, jotka ovat sekä ulkoisia että sisäisiä. Ulkoisilla vaikutteilla, esimerkiksi vanhemmilla ja ikätovereilla, on suuri merkitys. Sisäisiä syitä ovat muun muassa heikkoudet ja puutteet monissa sellaisissa henkilökohtaisissa, ihmissuhde- ja sosiaalis-kognitiivisissa taidoissa, jotka yhdessä muodostavat hyvän prososiaalisen käyttäytymisen. Prososiaalisuus tarkoittaa käyttäytymistä, jolla on myönteisiä seurauksia. Suuttumuksen hallinnan puutteita heijastaa aggressiivisen nuoren yleinen impulsiivisuus ja liian suuri luottamus aggressiivisiin keinoihin päivittäisten tarpeidensa ja tavoitteidensa saavuttamiseksi. Myös moraalisen järkeilyn taso on aggressiivisella nuorella todettu olevan itsekeskeinen, konkreettinen ja tietyllä tapaa primitiivinen. (Emt., 45.)

Lähtökohtana ART-menetelmälle on ajatus siitä, että sosiaalista, yhteisön hyväksymää käytöstä voidaan opettaa ja oppia. Sosiaalisten taitojen harjoittamisella voimme antaa nuorelle mallin siitä, mitä tehdä arjen tilanteissa aggressiivisen käyttäytymisen sijaan. Kiukunhallinnan harjoittelussa opetetaan nuorelle kuinka hän voisi hallita impulsiivista vihaa ja aggressiivisuutta. Moraalisen ajattelun kehittämällä pyritään siihen, että nuoren moraalisten arvojen maailma saisi nuoren myös käyttämään näitä opittuja taitoja. (Emt., 46-47.)

5.1 Sosiaalisten taitojen harjoittaminen – käyttäytymisen osa-alue

Sosiaalisuutta voidaan pitää sekä tasapainoisen psyykkisen kehityksen päämääränä että myös perustana, jolla psyykkisen kehityksen onnistumista arvioidaan. Tällöin sosiaalisuudella tarkoitetaan kykyä arvostaa ja kunnioittaa muita ja ottaa heidät huomioon. Sosiaalisuus on myös kykyä käyttäytyä sovittujen sääntöjen mukaan ja taitoa löytää omille vieteilleen ja tarpeilleen sosiaalisesti hyväksyttävät ilmenemismuodot. Ihmisen sosiaalisessa käyttäytymisessä heijastuvat hänen tapansa tehdä havaintoja, päätöksiä ja ratkaisuja sekä hänen tunnevaltaisuuksensa, arvomaailmansa ja eettinen normistonsa, käsitys oikeasta ja väärästä. (Keltikan-gas-Järvinen 1985, 13-14.)

Lasten ja nuorten aggressiivista käyttäytymistä voidaan vähentää opettamalla heille sosiaalisen käyttäytymisen perussääntöjä. Lapsen ja nuoren tarve turvautua

aggressiiviseen käytökseen vähenee kun hänellä on keinoja selviytyä sosiaalisista tilanteista. (Keltinkangas-Järvinen 1985, 158.) Nuori saa vaihtoehtoja aggressiiviselle käyttäytymiselle harjoittelemalla sosiaalisia taitoja (Suomen ART ry).

ART-ryhmän sosiaalisten taitojen harjoittamisessa keskeistä on mallioppiminen, rooliharjoittelu, palaute suorituksesta sekä opittujen taitojen säilyminen ja siirtyminen nuoren arkeen. ART–menetelmän sosiaalisten taitojen harjoitusohjelma koostuu 50 taidosta (Liite 1), joita ovat, vain muutamana mainitakseni, esimerkiksi muiden auttaminen, epäonnistumisen sietäminen, syytökseen vastaaminen ja riidasta tai tappelusta erossa pysyminen. (Goldstein ym. 2011, 45-46.) Sosiaalisten taitojen harjoittelun tarkoituksen on korvata hallitsematon tuhoisa käytös rakentavalla prososiaalisella käytöksellä. Teoreettisesti menetelmä perustuu Banduran (1973) sosiaalisen oppimisen teoriaan. (Kaunitz ym. 2010, 5.)

Sosiaalisten taitojen harjoittelun vaiheet ART-ryhmässä

- *Määrittele taito*; ohjaajat keskustelevat ryhmän kanssa uudesta, opeteltavasta taidosta.
- *Mallinna taito*; ohjaajat esittävät selkeästi ja yksityiskohtaisesti opeteltavan taidon.
- *Osoita ryhmäläisten tarve oppia taito*; Avoin ryhmäkeskustelu taidosta tavoitteena esittää taito niin, että siitä on nuorelle hyötyä nykyisessä ja ennakoitavissa tilanteissa ja ihmissuhteissa. Jokaista nuorta pyydetään kuvailemaan missä, milloin ja kenen kanssa olisi hyödyllistä käyttää ohjaajien juuri mallintamaa taitoa.
- *Valitse rooliharjoituksen tekijä*; Aloittajan valinnalla ei usein ole suurta merkitystä, koska ehdottomana sääntönä on, että kaikki ryhmän jäsenet esittävät poikkeuksetta rooliharjoituksen jokaisesta opeteltavasta taidosta.
- *Alusta rooliharjoitus*; Päänäyttelijä on nuori, joka kuvaili tosielämän tilanteen, jossa taidosta voisi olla hyötyä. Hän valitsee itselleen apunäyttelijän, joka esittää toisen, taitoon liittyvälle ongelmalle merkityksellisen henkilön roolin. Myös ohjaaja voi toimia apunäyttelijänä jos on tärkeää esittää vaikea aikuisrooli todenmukaisesti.
- *Ohjaa rooliharjoitus*; Päänäyttelijää muistutetaan noudattamaan opeteltavan taidon vaiheita, apunäyttelijää pysymään toisen henkilön roolissa ja

ryhmän muita nuoria pitämään silmällä taidon eri vaiheiden esittämistä. Sitten nuorten annetaan aloittaa esitys, joka voidaan tarvittaessa keskeyttää jos se lähtee selvästi väärään suuntaan. Lisäohjeiden jälkeen aloitetaan harjoitus alusta. Rooliharjoituksia jatketaan kunnes jokainen nuori on ollut päänäyttelijänä ainakin yhden kerran.

- *Anna palautetta suorituksesta*; Päänäyttelijälle kerrotaan kuinka hyvin hän noudatti taidon eri osia. Kommenttien on kohdistuttava konkreettisten käyttäytymisten olemassaoloon tai puuttumiseen. Kielteistä palautetta täydennetään rakentavilla kommentteilla sitä, miten tietty puute voidaan korjata.
- *Anna taidosta kotitehtävä*; Nuoria ohjataan kokeilemaan harjoiteltuja taitoja ART-ryhmän ulkopuolella. Sovitaan päivä, paikka ja henkilö, jonka kanssa nuori yrittää käyttää taitoa. On tärkeää painottaa, että ilman koti tehtäviä ryhmässä opitut taidot eivät helposti siirry teoriasta käytäntöön.
- *Valitse seuraava rooliharjoituksen tekijä*; Valitaan seuraava päänäyttelijä ja edellä kuvatut harjoittelun vaiheet toistetaan, kunnes kaikki ryhmässä hallitsevat taidon sekä ryhmän sisällä että sen ulkopuolella. (Goldstein ym. 2010, 68-80.)

5.2 Kiukunhallinta – tunnetason osa-alue

Kun sosiaalisten taitojen harjoittelussa keskitytään siihen, miten ristiriitatilanteissa tulisi toimia, kiukunhallinnan harjoittelussa puolestaan opetellaan sitä, miten ristiriitatilanteissa ei tule toimia. ART-menetelmän emotionaalisen osa-alueen tavoite on kehittää nuoren kykyä parempaan itsehillintään ja tunteiden hallintaan. ART-menetelmän kiukunhallinnan harjoittelun kehitti Feindler tutkimusryhmineen (Feindler & Ecton 1986) ja se perustuu pitkälti aiempaan vihanhallinnan (Novaco 1975) ja stressinsiedon tutkimukseen (Meichenbaum 1977).

Kiukunhallinnan harjoittelu on monivaiheista. Tarkoituksena on, että nuori oppii aluksi tunnistamaan mikä saa hänen kiukkunsa nousemaan ja miltä kiukku tuntuu. Nuori opettelee tunnistamaan *laukaisijoita*, sisäisiä ja ulkoisia ärsykejä, jotka saavat hänen kiukkunsa nousemaan. Tärkeää on myös oppia havaitsemaan *vih-*

jeet, ne psyykkiset ja fyysiset muutokset, joita nuorella tapahtuu kiukun noustessa. Seuraavaksi harjoitellaan keinoja jotka lisäävät itsehillintää ja antavat aikaa harkita, mitä sosiaalista taitoa voisi vihan sijaan ristiriitatilanteessa käyttää.

Nuoria opetetaan vihan sijaan vastaamaan provosointiin seuraavanlaisella reaktiokeinoilla:

- *rauhottajat*, keinot joiden avulla pyrin vähentämään kiukkoa, lisäämään itsehillintää ja saan aikaa harkinnalle. Esimerkiksi hengitä syvään, laske takaperin kymmeneen, mukavat ajatukset
- *muistuttajat*, itseä ohjaavat lauseet, jotka helpottavat toimimista vaikeissa tilanteissa, esimerkiksi ”ota rauhallisesti”, ”ota rennosti”.
- *sosiaalisen taidon käyttö* aggressiivisen käyttäytymisen sijaan.
- *itsearviointi*, miten käytit eri vaiheita, toimitko suunnitelmiasi mukaan ja miten hyvin onnistuit. (Goldstein ym. 2011, 46; ART –menetelmän perusteet...)

ART-ryhmän ohjaajilta vaaditaan kiukunhallinnan harjoittelussa aktiivisuutta. Rauhoittamismenetelmien oikeaa käyttöä mallinnetaan nuorille tilanteita esittämällä sekä ohjataan rooliharjoituksia, joissa harjoitellaan vihanhallintavaiheita. Ohjaajat antavat myös palautetta siitä, kuinka hyvin harjoitukset onnistuvat vastaamaan ohjaajan mallinnusta. Ohjaajien tehtävänä on myös valvoa ART-ryhmän ulkopuolista harjoittelua, kuten kotitehtäviä. ART-ryhmän kokoontumisien välillä nuorten tulisi täyttää häsläämispäiväkirjaa, johon merkitään nuorten arjessa sattuneita tilanteita, jotka nuoret hoitivat hyvin, ja tilanteita, jotka saivat heidät vihaisiksi tai käyttäytymään aggressiivisesti. Häsläämispäiväkirja on tärkeä, koska se antaa kuvan nuorille viikon aikana tapahtuneista ristiriitatilanteista ja auttaa nuoria oppimaan, mikä saa heidät vihaisiksi ja miten he nämä tilanteet hoitavat. Nuoret saavat näin mahdollisuuden työskennellä muuttaakseen käyttäytymistä, joka aiheuttaa heille ongelmia. Häsläämispäiväkirja tuottaa myös aineistoa tulevien ryhmätapaamisten rooliharjoituksille. Oikeasti nuorille tapahtuneiden tilanteiden käyttäminen on paljon tehokkaampaa verrattuna keksittyihin tilanteisiin. (Goldstein ym. 2011, 95.)

5.3 Moraalisen ajattelun kehittäminen – kognitiivinen osa-alue

Ihmisen sisäistämät moraalinormit, hänen käsityksensä hyvästä ja pahasta, ohjaavat sosiaalista kanssakäymistä ja suhtautumista toiseen ihmiseen. Moraalikehitykselle tärkeinä ikävuosina kahdesta kuuteen lapsi omaksuu moraalinormeja samastamalla hänelle tärkeisiin ihmisiin. Myöhemminkin tärkeimpiä moraalinormien oppimisen muotoja ovat samastuminen ja mallioppiminen. Moraalinormit ovat myös tietoisia päätöksiä ja tarkoituksenmukaisuusratkaisuja ja lapsen harkintakykyä voidaan harjoittaa keskustelemalla hänen kanssaan moraalikysymyksistä. (Keltinkangas-Järvinen 1985, 90.)

Goldstein ym. (2011, 109-110) nostavat esiin Kohlbergin (1969, 1973, 1984) moraalikehitysteorian, jonka mukaan lasten moraalinen päättelykyky sekä kyky nähdä asiat useammasta näkökulmasta kypsyvät ja kehittyvät normaalissa vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Viivästyminen moraalisisessä kehityksessä aiheuttaa kypsyttömyyttä moraalisisessä päättelyssä sekä itsepintaisia ja voimakkaita ajatusvääristymiä. Näitä hoidetaan ART-menetelmän moraalisen ajattelun kehittämisessä. Goldsteinin ym. (2011, 47) mukaan Kohlberg on tutkimustensa sarjassa osoittanut, että kun nuori joutuu pohtimaan moraalisia pulmatilanteita keskusteluryhmässä, jonka muut jäsenet ovat jokainen eri moraalisen päättelyn tasolla, tuotetaan nuorelle kognitiivinen ristiriita. Tämän ristiriidan ratkaiseminen kehittää nuoren moraalista päättelyä sille tasolle, jolla ryhmän kypsemällä tasolla olevat ikätoverit ovat. Tämän moraalisen päättelyn harjoittelun lisäksi tarvitaan myös ART-menetelmän sosiaalisten taitojen harjoittamisen ja kiukunhallinnan harjoittelun onnistunut läpikäynti, jotta prososiaalinen käytös lisääntyisi ja epäsosiaalinen käytös vähenisi.

Moraalisen päättelyn kehittymistä edistetään ART-menetelmässä ryhmäkeskusteluilla moraalisisistä ongelmatilanteista. Kukin tilanne kuvaa nuorta, jolla on jokin ongelma ja tyypillisesti ongelman aiheuttaa joku toinen, jolla on myös ongelma. Yhteistä kuvitelluissa ongelmatilanteissa esiintyville nuorille on sama ajatusvääristymä: he ovat itsekeskeisiä. Kutakin ongelmatilannetta seuraavat kysymykset tukevat muiden ajatusvääristymien, esimerkiksi muiden syyttämisen, pahimman olettamisen, tarkastelua. Nämä kysymykset tuovat esiin ongelmatilanteiden seuraamukset esimerkiksi sellaisten moraalisten arvojen valossa kuin lupauksen pitäminen, toisten auttaminen, toden puhuminen, tai lain noudattaminen. Kiistanalaiset

kysymykset voivat saada ART-ryhmän nuoret aktiivisesti haastamaan toistensa näkemykset ja käymään keskustelua, jonka tarkoituksena on tarjota nuorille tilaisuuksia asettua toisen ihmisen asemaan. ART kirjasta (Goldstein ym. 2011) löytyy kymmenen moraalisen päättelyn ongelmatilannetta.

5.4 ART-ryhmän toteutuksessa huomioitavia asioita

ART-ryhmän suositeltu koko on 6-8 nuorta, mutta ryhmä voi olla pienempikin jos nuoret ovat hyvin aggressiivisia ja hallitsemattomia. Useissa ympäristöissä, joissa ART-menetelmää käytetään, esimerkiksi lastensuojelulaitoksissa ja vankiloissa, nuorten osallistuminen ei perustu täyteen vapaaehtoisuuteen, vaan heidät ohjaa ryhmään heidän hyvinvoinnistaan vastuussa oleva henkilökunta ja nuorten osallistuminen on usein tästä syystä vastentahtoisempaa kuin esimerkiksi tavallisessa kouluympäristössä, jossa osallistuminen on tyypillisesti vapaaehtoista. Edellytyksenä ART-ryhmään valinnalle ovat nuorten puutteet sosiaalisten taitojen, vihanhallinnan ja moraalisen päättelyn kyvyissä. On myös vaihtoehtoisia kriteerejä, joiden perusteella ART-ryhmän voi muodostaa ja yksi niistä liittyy vastaavuutta koskevaan periaatteeseen, joka edistää taitojen yleistymistä. Tämän periaatteen mukaan todennäköisyys taidon siirtymisestä käyttöön on sitä suurempi, mitä enemmän harjoittelutilanne ja todellinen maailma vastaavat toisiaan. Yksi keino vastaavuuden maksimoimiseen on ryhmitellä yhteen samanlaiset ihmiset, esimerkiksi saman luokan, osaston tai naapuruston nuoret. (Emt., 54, 65.)

Ryhmän osallistujien valinnan jälkeen seuraa nuorten valmistelu ART-ohjelmaan osallistumiseen. Ennen ART-ryhmän ensimmäistä kokoontumiskertaa perustiedot ART-ohjelmasta sekä mahdollisesti saatavilla olevat palkinnot ja kannustimet sekä niiden ansaitsemisen ja menettämisen säännöt selitetään mieluiten nuorelle yksilöllisesti ja ensimmäisellä tapaamiskerralla ryhmässä käsitellään yksityiskohteisemmin ART-ryhmän tavoitteet, menetelmät, palkkiot ja ryhmän säännöt. ART-menetelmän tehokkuus riippuu opetusmenetelmien ja opetusohjelman sisällön lisäksi myös ryhmän ominaisuuksista. Ryhmän tulisi olla turvallinen paikka, jossa ei kiusata tai nolata ketään. Olisi toivottavaa, että ryhmän jäsenet laatisivat ainakin osan säännöistä itse, koska tämä parantaa sääntöjen noudattamista.

Säännöt voivat koskea esimerkiksi läsnäoloa, luottamuksellisuutta ja erimielisyyksien hoitamista ryhmässä. (Emt., 55.)

ART-ryhmään valittujen nuorten motivaatio saattaa olla huono, varsinkin jos he eivät ole siellä täysin vapaaehtoisesti. Nuoria motivoidaan tulemaan ART-istuntoihin (läsnäolomotivaatio), osallistumaan vaaditulla tavalla ryhmän harjoitukseen (osallistumismotivaatio) ja käyttämään oppimansa jatkuvasti omassa elämässään (yleistämismotivaatio) käyttämällä kahdenlaisia motivointistrategioita: ulkoisia ja sisäisiä. Ulkoisesta motivoijasta on kyse kun nuori toimii toivotulla tavalla, esimerkiksi saapuu sovitusti ART-ryhmään, ja saa siitä konkreettisen palkinnon. Tällaiset palkinnot kannustavat varsinkin alkuvaiheessa nuoria osallistumaan ART-ryhmään. Nuorten motivaation ylläpitämiseen eivät ulkoiset palkinnot kuitenkaan riitä vaan myös toiminnan itsessään täytyy olla nuorille palkitsevaa. Yksi sisäisen motivoinnin keino on käydä nuorten kanssa keskustelua ART-ryhmässä opeteltavista taidoista. Nuorille annetaan mahdollisuus valita sellaisia taitoja, joita he tuntevat tarvitsevansa ja näin heidän läsnäolo- ja osallistumismotivaationsa kasvaa. Kun nuori vielä käyttää onnistuneesti tätä itse opeteltavaksi valittua taitoa, nuoren motivaatio kehittää taitojaan kasvaa. (Emt., 129-130.)

Kymmenviikkoisessa ART-harjoitusohjelmassa opeteltavat sosiaaliset taidot ovat ennalta määriteltyjä, mutta harjoitusohjelman joustavuus sallii harjoiteltavien taitojen korvaamisen toisilla. Vaikka kymmenviikkoinen harjoitusohjelma on yleisin, se ei tarkoita, että se olisi ihanne tai että harjoitusohjelman sisällön pitäisi olla ennalta määrätty, erityisesti laitoksissa, joissa nuorten aggressiivisuus on kroonista ja kestävä, voidaan tarvita pidempi ohjelma. Sosiaalisten taitojen valintaprosessissa on hyödyllistä luottaa ensisijaisesti suoraan havainnointiin, mikäli ART-ryhmän ohjaajat viettävät nuorten kanssa aikaa kokopäiväisesti ja jatkuvasti näkevät heidät vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Myös muita arviointitapoja on hyödyllistä käyttää, jotta voidaan minimoida kulloinkin käytettävän arviointikeinoon liittyvät virhemahdollisuudet. Tähän tarkoitukseen on suositeltavaa käyttää sosiaalisten taitojen tarkastuslistaa, josta on olemassa omat versionsa henkilökunnalle, vanhemmille ja oppilaille (nuorille). Esimerkiksi lastensuojelulaitoksissa tarkistuslistoja täyttävät tyypillisesti nuoren omaohjaaja. Nuoren itsensä täyttämä tarkastuslista saattaa näyttää, että nuori itse pitää vain muutamaa taitoaan puutteellisena. Nuoret, joille

sosiaalisten taitojen harjoittelu on tarpeen, vierittävät johdonmukaisesti vastuun epäsosiaalisista teoistaan muille, mutta edes niiden muutaman itse myönnetyt puutteen tiedostaminen on tärkeää informaatioita ART-ryhmän ohjaajille. Niitä vastaavien taitojen opettaminen ohjaajien valitsemien lisäksi on osoittautunut positiiviseksi nuoren motivoijaksi, kuten jo edellisessä kappaleessa kerroin. (Emt., 49, 62-64.) Tarkistuslistat löytyvät ART-menetelmä kirjasta (Goldstein ym. 2011, liite B.)

Interventiot, joilla pyritään muuttamaan aggressiivisten nuorten käyttäytymistä, ovat usein aika- ja paikkasidonnaisia ja siksi nuori saattaa käyttäytyä paremmin interventioon osallistumiansa viikkojen aikana siinä paikassa (esimerkiksi koulussa tai laitoksessa), missä interventiota on käytetty. Jo muutaman viikon kuluttua nuori saattaa käyttäytyä jossain muualla aivan yhtä aggressiivisesti kuin ennen interventioon osallistumista. Kyseessä on taidon siirtymisen epäonnistuminen kun tilapäistä onnistumista seuraa paluu vanhoihin, negatiivisiin käyttäytymistapoihin. Aggressiivisten ja rikollisten nuorten kohdalla tällaiset epäonnistumiset ovat pikemminkin sääntö kuin poikkeus. (Emt., 325.)

Taitojen siirtymisen epäonnistuminen ei ole yllättävää kun ottaa huomioon, että nuoret saavat ART-ryhmässä ohjeiden lisäksi ryhmän ohjaajilta myös paljon tukea, rohkaisua ja palkintoja ponnisteluistaan. Tämän positiivisen palautteen, kannustuksen ja palkitsemisen määrä saattaa vähentyä huomattavasti ART-ryhmän päätyttyä. Tutkimuksen mukaan sellaiset ihmiset, joilla on mahdollisuus tarjota nuorille heidän uutta taitoaan vahvistavaa tukea ja palkintoja voivat olla *muutosagentteja*. Heitä voivat olla esimerkiksi opettajat, laitosten henkilökunta, vanhemmat, ystävät ja ikätoverit. Jos he suhtautuvat positiivisesti nuorten yrityksiin soveltaa taitojaan tosielämässä, epäonnistunutta siirtymistä voidaan ehkäistä tai ainakin sen mahdollisuutta voidaan vähentää ja positiivisia tuloksia syntyy. (Emt., 325.) Nuorisokodissa koko henkilökunnalla on mahdollisuus toimia muutosagentteina mukaan lukien ART-ryhmän ohjaajat, koska he toimivat jatkuvasti myös ohjaajina nuorisokodissa ja ovat tekemisissä ART-ryhmän nuorten kanssa myös ryhmän ulkopuolella.

Palkitseminen on tärkein tapa, jolla muutosagentti voi edistää ART-ryhmässä opitun taidon siirtymistä todelliseen elämään. Palkitseminen voi olla esimerkiksi kehuja, erityisiä etuoikeuksia tai joku symbolinen palkinto. Tärkeintä on, että muutosagentti tekee mitä tahansa, mikä osoittaa, että hän on huomannut nuoren käyttä-

neen tilanteeseen sopivaa taitoa. Kaikkein vaikuttavin palkinto on kuitenkin se, kun nuori onnistuu käyttämään opittua taitoa ja hoitamaan esimerkiksi vaikean ristiriitailanteen menestyksekkäästi. Onnistuminen on jo palkinto itsessään ja edistää taidon siirtymistä paremmin kuin mikään muu palkkio. (Emt., 329.)

ART-menetelmää tehokkaasti ohjaavat ihmiset voivat olla taustaltaan ja koulutus- suunnaltaan hyvinkin erilaisia. Esimerkiksi opettajat, psykologit, nuorisotyöntekijät ja vankilatyöntekijät ovat hyviä esimerkkejä ihmisistä, jotka ovat ohjanneet onnistuneesti ART-ryhmiä. ART-ryhmän ohjaajaksi pätevöitymisen ensimmäinen vaihe on tutustua ART-ohjelman menetelmien sisältöön esimerkiksi lukemalla Goldsteinin ym. (2011) ART kirja ja sen jälkeen laajentaa osaamistaan kirjallisesta aineistosta osallistumalla valmennustyöpajaan. ART-ohjaajaksi kouluttautuessa olisi hyvä päästä myös tarkkailemaan, kun kokeneet ohjaajat johtavat oikeita ART-ryhmiä ja tämän jälkeen päästä toimimaan myös heidän apuohjaajinaan. (Emt., 55-56.) Suomen ART ry järjestää kahden päivän mittaisia valmennustyöpajoja, joiden aikana käydään läpi perustiedot menetelmästä ja osallistujat harjoittelevat itse ART-harjoitteiden ohjaamista. Valmennustyöpajan jälkeen osallistujalla on tiedot ja taidot aloittaa ART-menetelmän käyttö omassa työssään. (Suomen ART ry.)

5.5 Tutkimuksia ART-menetelmästä

Goldstein ym. (2011, 200-211) kuvaavat arviointitutkimuksia ART-menetelmän tehokkuudesta, joita sekä heidän oma tutkimusryhmänsä että itsenäiset tutkijat ovat tehneet. Näiden tutkimusten tulokset he esittävät siltä osin, mitä ne osoittavat ART-menetelmän vaikutuksista sekä sen vahvuuksista ja heikkouksista. Kuvatut vaikuttavuuden arvioinnit viittaavat kokonaisuutena siihen, että ART on tehokas interventiokeino, joka kehittää taitojen oppimista ja toteuttamista sekä vihanhallintaa, vähentää ongelmakäyttäytymistä ja lisää rakentavia prososiaalisia käyttäytymistapoja. Useassa tutkimuksessa (ks. Leeman ym. 1993; Goldstein ym 1989; Goldstein, Glick ym. 1994) todettiin myös se, että nuoren lähipiirin (vanhemmat, ystävät, jengikaverit) hoitaminen on yhtä tärkeää kuin itse nuorenkin hoitaminen. ART-menetelmän vaikutukset korostuvat erityisesti silloin, kun tärkeät ihmiset nuoren elämässä ovat ART-ohjelmassa mukana samanaikaisesti nuoren kanssa.

Arviointitutkimuksissa tuli myös esille, että ART-ryhmässä opitun uuden taidon avoin käytöksellinen ilmaiseminen (toteuttaminen) ei riipu niinkään nuoren ongelmista vaan merkittävää on nuoren motivaatio toteuttaa tiettyä käytöstapaa sekä henkilökunnan tai muiden läheisten henkilöiden vastaanottavuus ja uuden taidon palkitseminen. Coleman, Pfeiffer ja Oakland (1990) arvioivat kymmenviikkoisen ART-harjoitusohjelman tehokkuutta käytöshäiriöisille nuorille ja tutkimustulokset osoittivat kehitystä taitojen ymmärtämisessä, mutta ei avoimessa taitojen käyttämisessä. Coleman ym. (1991) toteavat:

Tämä tutkimus tarjoaa lisää tukea väitteelle, että vaikka kongnitiivista hyötyä voidaan saavuttaa, yhteys todelliseen käytökseen on hatara, etenkin kun kyseessä ovat ongelmaryhmät.

Kaunitzin ym. (2010, 7-10) mukaan ART-menetelmästä on tehty useita tutkimuksia Yhdysvalloissa (Barnoski 2004; Coleman ym. 1992) ja Euroopassa (Gundersen & Svartdal 2006; Moynahan 2005; Holmqvist ym. 2005). Useat tutkimuksista ovat raportoineet lupaavia tuloksia ART-menetelmän käytöstä. Suurimman osan ART-menetelmää koskevista tutkimuksista ovat kuitenkin tehneet ART-menetelmän kehittäjät (Goldstein ym. 1987; Goldstein ym. 1994; Leeman ym. 1993). ART-tutkimukset ovat olleet usein osana meta-analyttisiä tutkimuksia, joissa on käsitelty erilaisten interventioiden vaikutuksia nuorisorikollisiin. Kaunitz ym. ovatkin nähneet tarpeellisena tehdä systemaattisen selonteon ART-menetelmästä erillisenä ohjelmana ja heidän tekeillä olevan katsauksensa tavoitteensa on arvioida ART-menetelmän vaikuttavuutta epäsosiaalisen käytöksen vähenemiseen nuorilla ja aikuisilla laitoshoidossa ja yhteisöissä.

Suomessa tehtyä systemaattista tutkimusta ART-menetelmästä en löytänyt. Tietoa etsiessäni löysin Jussi Kolarin (2007) proseminaaritutkielman, joka käsittelee ART-menetelmän käyttöä yläkoulussa oppilaiden, ohjaajien ja vanhempien näkökulmasta sekä Leena Lindroosin (2011) opinnäytetyön, joka keskittyy ART-menetelmän sosiaalisten taitojen harjoitteluun perhetukikeskuksessa. Kolarin (2007) mukaan selkeästi todistettavien tutkimustulosten löytäminen oli hankalaa, mutta lähes kaikki vastaajat olivat olleet sitä mieltä, että projekti ART-ryhmän toteuttamiseksi koulussa oli onnistunut. Vastaajat uskoivat oppilaiden saaneen projektin myötä eväitä oman itsehillinnän kasvulle, vaikka itsehillinnän kasvu ei olisi-

kaan heti näkyvää ja etenkin aikuiset uskoivat, että itsehillintää vaativissa tilanteissa oppilaat kiinnittävät entistä enemmän huomiota omaan käyttäytymiseensä.

Lindroosin (2011) opinnäytetyön tulosten mukaan sosiaalisten taitojen harjoittelu oli näkynyt joidenkin ryhmään osallistuneiden nuorten kohdalla muuttuneena käytöksenä, mutta kaikkien nuorten käytökseen harjoittelulla ei ollut vaikutusta. Pääosin nuoret olivat kertoneet osallistuneensa ryhmään mielellään ja he olivat kokeneet ryhmän toiminnan myönteisenä. Perhekeskuksen työntekijät olivat kertoneet osan nuorista puhuneen ryhmästä ja harjoitelleen taitoja ja työntekijät olivat kokeneet ART-menetelmän hyväksi ja sitä oli toivottu osaksi arjen työskentelyä. Menetelmästä oli toivottu kuitenkin lisää tietoa ja koulutusta. Ryhmään osallistuneita nuoria oli ollut kolme (3), joista kaksi (2) oli vastannut kyselyyn. Iältään nuoret olivat olleet 13-16 vuotiaita.

Aineistoa Suomessa tehtävälle tutkimukselle ART-menetelmästä tarjoaisivat varmasti tahot, jotka ovat ilmoittaneet käyttävänsä ART-menetelmää. Näitä ovat mm. Tampereen Yliopistollisen sairaalan EVA-yksikkö (erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten psykiatrinen tutkimus- ja hoitoyksikkö) ja nuorisopsykiatrian poliklinikka, Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiriin nuorisopsykiatria, Nuorten Ystävät, Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen Luotsitoiminta sekä Espoon kaupungin opetus-
toimi.

Myös kotimaisessa mediassa ART-menetelmä on ollut melko heikosti esillä ja esimerkiksi lehtiartikkeleita menetelmästä oli vaikea löytää vaikka nuorten lisääntynyt aggressiivinen käyttäytyminen nousee usein otsikoihin. Laitoin opinnäytetyöni liitteeksi (Liite 2) yhden verkkolehti Mediuutisten (2011) artikkelin, jossa kerrotaan ART-menetelmästä.

6 NUORISOKODIN ENSIMMÄINEN ART –RYHMÄ

Nuorisokodin ensimmäinen ART-menetelmään perustuva kiukunhallintaryhmä toteutettiin 21.2.-24.5.2011. Paljon kuitenkin tapahtui ennen kuin ryhmä aloitti toimintansa ja tässä luvussa kerron taustat ryhmän perustamiselle, ryhmän tavoitteet sekä ART-ryhmän ohjaajien kokemuksia ryhmän toiminnasta ja heidän saamaansa palautteesta. Tiedonhankintakeinona niistä taustoista ja tavoitteista, joita ryhmällä toivottiin olevan sekä syistä miksi kiukunhallintaryhmä nuorisokotiin haluttiin lähetin nuorisokodin kasvatusjohtajalle kysymyksiä sähköpostitse, joihin hän vastasi.

6.1 Kysely nuorisokodin kasvatusjohtajalle

Tässä luvussa kerron kasvatusjohtajalle lähettämäni kyselyyn saamani vastaukset ja ne kuvaavat kasvatusjohtajan näkökulmaa ja perusteluja ART-ryhmän perustamiselle.

Kasvatusjohtaja tuli nuorisokotiin töihin kesällä 2009 ja syksyllä 2009 nuorisokodin kaksi (2) ohjaajaa osallistuivat ART-menetelmä koulutukseen Helsingissä. Alkusysäys koulutukseen menosta oli tullut nuorisokodin perheterapeutilta. Kasvatusjohtajan innostus ART-menetelmää kohtaan heräsi alkuvuodesta 2010 tutustumiskäynnillä Tampereen EVA-yksikössä (erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten psykiatrinen tutkimus- ja hoitoyksikkö), jossa käytettiin ART-menetelmää. Hän jäi miettimään, että kaikkien nuorisokodin ohjaajien pitäisi olla tietoisia mitä ART on. Kasvatusjohtaja kertoi pyrkivänsä aina kehittämään nuorisokodin toimintaa niin, että se olisi mahdollisimman käytännönläheistä ja siitä hyötyisivät kaikki, niin nuoret kuin ohjaajatkin. (Kasvatusjohtaja 2012)

Nuorisokoti on terapeutin yhteisö, joka hoitaa moniongelmaisia, vaikeahoitoisia nuoria, joilla useilla on väkivaltaista käytöstä. ART on käytännönläheinen ja kokonaisvaltainen menetelmä, joka vihanhallinnan lisäksi, huomioi sosiaaliset taidot ja moraalien kehityksen. ART-ryhmässä saavutettujen positiivisten muutosten nuoren käyttäytymisessä toivotaan jäävän pysyviksi ja siirrettäviksi normaaliin arkeen. ART perustuu käsitykseen, että aggressiivinen käyttäytyminen on opittua, joten

siitä voi myös oppia pois. Tämä on lohdullinen ajatus, koska usein nuorisokodissa on nuoria, joiden auttaminen saattaa tuntua jopa mahdottomalta, esimerkiksi nuoren käytös on ollut jo pitkään aggressiivista ja hänellä saattaa olla jo tuomioita pahoinpitelyistä. Väkivaltaisesti käyttäytyvät nuoret ansaitsevat mahdollisimman hyvää hoitoa ja ymmärrystä ohjaajilta siitä, että asiat voidaan saada kääntymään parempaan suuntaan pois oppimalla tuhoavaa käyttäytymistä. Väkivalta lamauttaa helposti ihmiset, jotka joutuvat toimimaan sen kanssa. Lamaantuessaan he helposti luovuttavat, turhautuvat ja välinpitämättömyys saa vallan, ja väkivaltaisen nuoren kohtaaminen sekä auttaminen tuntuvat vaikealta. ART-menetelmään perehtymällä oppii, että pienikin muutos vie eteenpäin ja on löydettävissä keinoja, joilla auttaa aggressiivisesti käyttäytyviä nuoria. (Kasvatusjohtaja 2011.)

Kasvatusjohtaja (2011) näki ART-ryhmällä ja ART-menetelmän tuomisella nuorisokotiin olevan useita tavoitteita, jotka koskivat sekä nuoria että koko työyhteisöä.

Nuoria koskevia tavoitteita

- Aggressiivisesti käyttäytyvien nuorten auttaminen
- Nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen väheneminen.
- Nuorille kokemuksia selvittää ristiriitatilanteista ilman väkivaltaa.
- Saada nuoret harkitsemaan ja keskustelemaan uusien taitojen käyttämisestä.

Työyhteisöä koskeva tavoite

- ART-menetelmän opit ja keinot käyttöön ohjaajien ohjaustyössä arjen tilanteissa

Keväällä 2011 ensimmäisen ART-ryhmän toimiessa nuorisokodin henkilökunnalle pidettiin kaksi koulutuspäivää ART-menetelmästä. (31.3.2011 ja 28.4.2011.) Näillä koulutuspäivillä tuettiin sitä tavoitetta, että ART-menetelmä saataisiin osaksi nuorisokodin arkea. Tarkoituksena oli lisätä työyhteisön ymmärrystä siitä, että väkivalta on opittua ja siitä voi oppia myös pois sekä antaa ART-menetelmän keinoja avuksi aggressiivisten nuorten kanssa toimimiseen. (Kasvatusjohtaja 2011.)

Opinnäytetyössäni en arvioi ART-menetelmästä pidettyjen koulutuspäivien vaikutuksia työyhteisöön. Pidän kuitenkin tärkeänä tuoda esiin, että työyhteisölle kysei-

nen koulutus järjestettiin, koska nuorisokodin ohjaajille lähettämäni kysely pohjautui siihen oletukseen, että jokaiselle koulutukseen osallistuneelle nuorisokodin ohjaajalle ART-menetelmän perusteet olivat tuttuja.

6.2 Kysely ART-ryhmän ohjaajille

Tässä luvussa esittelen ART-ryhmän ohjaajille lähettämästäni kyselystä ja vapaa-muotoisista keskusteluista kertyneen aineiston. Se kuvaa ART-ryhmän perustamista, toimintaa ja siitä saatua palautetta ryhmän ohjaajien näkökulmasta.

ART-ryhmän ohjaajat kertoivat aloitteen ART-koulutukseen menosta tulleen nuorisokodin perheterapeutilta. Ohjaajille tarjottiin mahdollisuutta osallistua 17. - 18.9.2009 Suomen ART ry:n järjestämään valmennustyöpajaan ”ART-menetelmän perusteet ja käytäntöön soveltaminen”. Ohjaajat kokivat, että heidän ammattitaitonsa oli perusteena sille, että he koulutukseen valikoituivat. Molemmat heistä ovat työskennelleet vuosia nuorisokodissa. Koulutuksen jälkeen aloite ART-ryhmän perustamisesta nuorisokotiin tuli kasvatusjohtajalta.

ART-ryhmään valittiin viisi (5) nuorta. Neljä (4) nuorista kuului samaan osastoon ja yksi (1) nuori oli toiselta osastolta. Lisäksi yksi (1) nuori pyysi itse päästä mukaan (hän jäi pois ryhmästä vain muutaman kokoontumiskerran jälkeen). Nuoret olivat iältään 15-16 -vuotiaita. Ryhmän ohjaajat valitsivat nuoret ensimmäiseen ryhmään sen perusteella, mikä oli ryhmän ohjaajille käytännöllisintä ja helpointa ottaen huomioon aikataulutuksen ja sen, että kyseessä oli ohjaajien ensimmäinen ART-ryhmä. Ryhmän ohjaajat olivat tunnin kestävän ART-ryhmän kokoontumisen ajan pois työvuoron ohjaajavahvuudesta ja kokonaisen osaston nuorten ottamisella ryhmään mukaan he halusivat varmistaa sen, että muiden ohjaajien ei tarvinnut sillä aikaa huolehtia sen osaston nuorista. Ryhmän ohjaajat kokivat myös valitsemansa nuoret melko helpoiksi; he eivät olleet nuorisokodissa sillä hetkellä olleista nuorista käytökseltään kaikkein haastavimpia. Viidestä (5) ART-ryhmän nuoresta vielä yksi (1) nuori jätti ryhmän kesken. Koko kymmenviikkoisen ART-ryhmän suoritti siis neljä (4) nuorta loppuun saakka.

Haasteiksi ja ongelmiksi ryhmän muodostamisessa ohjaajat mainitsivat oman kokemattomuuden ART-ryhmän ohjaajina ja ART-koulutuksesta kuluneen pitkän ajan (koulutus oli syksyllä 2009 ja ART-ryhmän aloitti keväällä 2011). He kertoivat myös ryhmän aloituksen tulleen lopulta niin äkkiä, että yhteinen suunnittelu-aika ryhmän toteutuksesta jäi vähäiseksi. Loppuvuodesta 2010 kasvatusjohtaja oli tuonut esiin, että nuorisokotiin olisi hyvä perustaa ART-ryhmä ja alkuvuodesta 2011 ART-ryhmän ohjaajille esitettiin toive käynnistää ensimmäinen ryhmä mahdollisimman pian. ART-ohjaajat kertoivat, ettei luottamus omiin kykyihin ollut heidän mielestään ihan paras mahdollinen ja pohdintaa aiheutti se, minkälaisen ryhmän he muodostaisivat. He kokivat käytännön aikatauluhaasteet melkoisiksi ja se oli yksi syy miksi he valitsivat kokonaisen osaston mukaan ryhmään.

Ennen ART-ryhmän aloittamista ryhmään valituille nuorille kerrottiin ryhmästä hyvin vähän, vain perusasioita; miten usein kokoonnutaan ja mistä puhutaan. Ohjaajat kertoivat nuorten olleen melko kiinnostuneita tulemaan ryhmään. Nuorten motivoimiseen oli käytetty limsaa ja munkkia palkintona osallistumisesta. Ohjaajat kokivat, että nuoret olivat myös kiinnostuneita viettämään aikaa ja keskustelemaan ohjaajien kanssa. ART-ryhmässä harjoiteltavat taidot ja teemat ohjaajat kertoivat valinneensa ”näppituntumalla”. He olivat valinneet sellaisia harjoiteltavia taitoja, jotka olivat heidän mielestään ajankohtaisia ryhmän nuorten arjessa ja sopivia ryhmän nuorille, aluksi helppoja taitoja ja sitten haastavampia. Harjoiteltavien taitojen valintaa helpotti se, että kaikki ART-ryhmään valitut nuoret olivat ohjaajille tuttuja.

Ohjaajat kertoivat, että ART-ryhmän nuorille heittäytyminen harjoituksiin, erityisesti rooliharjoituksiin, oli aika kova haaste. ART-menetelmän perusajatuksen mukaisia rooliharjoituksia oli nuorten jostain syystä hyvin vaikeaa tehdä ja ohjaajat kokivat itse tekemiensä mallinnusten jääneen paremmin mieleen onnistuneina. Tarkoituksena olisi ollut, että mallinnuksen jälkeen nuoret olisivat itse harjoitelleet ja saaneet palautetta toiminnastaan, jolloin toiminnot olisivat jääneet paremmin muistiin. Nuoria oli kuitenkin vaikea saada tekemään rooliharjoituksia, joten niitä ei kovin montaa onnistuneesti toteutettu. ART-ryhmässä oli käytössä myös häsläämispäiväkirja. Niiden palauttaminen ja läpikäyminen oli haasteellista. Häsläämispäiväkirjoja ei kovin montaa kertaa palautettu, joten niiden läpikäyminen ei onnistunut.

Ohjaajat kokivat, että tämä häsläämispäiväkirjojen toimimattomuus oli enemmänkin heistä itsestään johtuvaa. He eivät olleet mielestään tarpeeksi aktiivisesti niitä nuorille tarjonneet. Ohjaajat kokivat, että nuoret kehittyivät ryhmän toiminnan aikana parhaiten vihanhallinnassa. Nuoret oppivat tunnistamaan mikä saa heidän kiukkunsa nousemaan (laukaisijat) ja miltä kiukku tuntuu (vihjeet) sekä keinoja (rauhottajat), joilla pyrkiä vähentämään kiukkua, lisäämään itsehillintää ja saamaan aikaa harkinnalle.

Ohjaajat käyttivät nuorten motivoimiseen ja palkitsemiseen ART-ryhmässä limsaa ja muita herkkuja. Esimerkiksi vastauksesta esitettyyn kysymykseen saattoi saada karkin. Myös sanallista, kehuva ja kannustavaa palautetta käytettiin. Toisaalta taas ryhmästä ei päästetty kovin helpolla poistumaan kesken istunnon, vaikka osallistuminen olikin vapaaehtoista. Koko kymmenviikkoiseen ART-ryhmään osallistumisesta palkintona oli retki karting radalle.

Ohjaajien mukaan osa nuorista oli hyvinkin sitoutuneita ryhmään, mutta ei välttämättä ryhmän ohjaajien määrittämään toimintaan. Nuoret sitoutuivat ja olivat motivoituneita erityisesti vuorovaikutukseen aikuisten kanssa. ART-menetelmän tavoitteet ja toiminnot olivat nuorille toissijaisia motivaation kannalta. Ohjaajat kokivat, että ART-ryhmään olivat sitoutuneet selvästi ne neljä (4) nuorta, jotka osallistuivat ryhmään kymmenen viikon ajan.

Haasteiksi ja ongelmiksi ART-ryhmän toiminnassa ohjaajat mainitsivat sen, että tapa jolla he valitsivat nuoret ryhmään, oli väärä. He kertoivat, että ryhmän valinnan perusteena ei olisi pitänyt käyttää sitä, että muodostetaan ryhmä kokonaisuudesta osastosta muiden työn helpottamiseksi. Ohjaajien mielestä heidän olisi pitänyt valita ryhmä muilla perusteilla, esimerkiksi sosiaalisten taitojen tai niiden puuttumisen perusteella. Ryhmän heterogeenisuus oli ongelma. Nuoret olivat taidoiltaan liian erilaisia ja harjoiteltavat taidot saattoivat tuntua joistain nuorista heidän oman tulkintansa mukaan liian yksinkertaisilta ja helpoilta. Ohjaajat kokivat ART-ryhmän myös liian intensiiviseksi monelle nuorelle. Nuorten motivoiminen mukaan ryhmään kolme kertaa viikossa oli haastavaa. Toisaalta tiivis tapaamisväli oli kuitenkin ohjaajien mielestään hyvä asia, koska ryhmä muodostui tiiviiksi ja muista erottuvaksi.

Ohjaajat kertoivat saaneensa työyhteisöltä sekä negatiivista että positiivista palautetta ART-ryhmän toiminnasta. Ryhmän toiminnan oli koettu hankaloittavan nuorisokodin muuta toimintaa (aikatauluongelmat, ohjaajaresurssit). Työntekijöiltä oli kuitenkin tullut myös yksittäisiä positiivisia palautteita liittyen nuorten oppimisiin sosiaalisiin taitoihin. ART-ryhmän ohjaajat kertoivat saaneensa positiivista palautetta myös esimiehiltään ART-ryhmän toteuttamisesta.

ART-ryhmän nuorilta ohjaajat olivat saaneet positiivista palautetta palkitsemisesta, erityisesti limsasta. Nuoret pitivät myös siitä, että ohjaajilla oli aikaa jutella nuorten kanssa ART-ryhmässä. Negatiivista palautetta nuorilta tuli siitä, että he kokivat ajoittain ryhmän tylsäksi ja olon turhautuneeksi jos ryhmässä käsiteltävät asiat olivat heidän omasta mielestään liian helppoja tai lapsellisia. ART-ryhmän ohjaajat kertoivat kokeneensa positiivisena palautteena nuorilta myös sen, että ryhmän nuoret ovat käyttäneet ja muistelleet ART-ryhmässä opittuja asioita ja taitoja, erityisesti vihanhallinnan taitoja.

ART-ryhmän toteutuksessa käytössä olleista resursseista ryhmän ohjaajat totesivat, että limsaa ja karkkeja saivat ostaa riittävästi, mutta aikataulujen kanssa oli joitain ongelmia. ART-ryhmän ohjaajien yhteisen ryhmän toiminnan suunnitteluajan riittämättömyys oli ajoittain ongelma, ei kuitenkaan aina. Ohjaajat kokivat ART-ryhmän toteuttamisen vieneen heiltä melko paljon aikaa ja energiaa, koska ryhmän toteuttaminen ei vie vain sitä aikaa, minkä ryhmä on koolla vaan se vaikuttaa moneen asiaan. ART-ryhmään liittyvät asiat ovat mielessä usein ja aikataulut sekä toteutus vaativat jatkuvaa suunnittelua. On otettava koko ajan huomioon nuorisokodin arki ja nuorten aikataulut, jotka nekin muuttuvat jatkuvasti. Esimerkkeinä ohjaajat mainitsivat nuorten harrastukset, lääkärikäynnit, asiakassuunnitelmaneuvoittelut ja vapaakulut, jolloin nuorella on mahdollisuus viettää aikaa nuorisokodin ulkopuolella.

7 ART –RYHMÄN VAIKUTUSTEN SELVITTÄMINEN

7.1 Nuorten haastattelut

Haastattelin ART–ryhmään osallistuneet nuoret kesällä ja syksyllä 2011 kun ART ryhmän kymmenen viikkoa kestänyt toiminta oli jo päättynyt. Ryhmässä aloitti kuusi (6) nuorta, joista yksi (1) pyysi itse päästä mukaan ryhmään. Hän ei käynyt ryhmässä kuin kaksi (2) kertaa. Siinä vaiheessa, kun päätin tehdä opinnäytetyöni ART–ryhmästä, oli kyseinen nuori jo kotiutunut, joten en ottanut häntä mukaan haastateltaviin nuoriin. Tarkoitukseni oli siis haastatella viisi (5) nuorta. Sain jokaisen nuoren huoltajalta/huoltajilta kirjallisen luvan haastatella hänen/heidän lastaan.

Viidestä (5) nuoresta neljä (4) suostui haastateltaviksi. Kerroin nuorille, että haastatteluun osallistumisesta saisi saman palkinnon kuin he olivat saaneet ART-istuntoon osallistumisesta, eli limsan. Haastattelusta kieltäytyi nuori, joka oli jättänyt myös ryhmän kesken. Hänen kanssaan kävin keskustelun hänen kokemuksistaan ART–ryhmästä ja syistä miksi hän jätti ryhmän kesken. Kirjoitin keskustelun ylös hänen luvallaan ja sain häneltä myös luvan käyttää sitä opinnäytetyössäni. Päätin kuitenkin lopulta olla käyttämättä keskustelua opinnäytetyössäni nuoren henkilöllisyyden suojaamiseksi. Nuoren syyt jättää ART-ryhmä kesken eivät liittyneet niinkään ryhmään vaan syyt olivat enemmänkin nuoresta itsestään sekä hänen tilanteestaan johtuvia. Täten keskustelun käyttäminen ei toisi mitään mainittavaa lisätietoa opinnäytetyöni kysymyksiin ART-ryhmän vaikutuksista nuoriin.

Kaikki neljä (4) haastattelua oli tarkoitus nauhoittaa, mutta yhdessä (1) haastattelussa tallennus ei lähtenyt käyntiin. Lisäksi haastateltava nuori sanoi kokevansa olonsa epämukavaksi jos haastattelu nauhoitetaan, vaikka hän ei suoranaisesti nauhoittamista kieltänytkään. Sovimme sitten ennen haastattelun aloittamista, että kirjaan tarkasti ylös hänen vastauksensa ja tämä saattaa aiheuttaa haastattelussa pieniä taukoja. Haastateltavan vastaukset olivat melko lyhyitä ja tämä helpotti vastausten kirjaamista sanatarkasti. Haastateltavien määrä oli pieni ja heidän henkilöllisyytensä suojaamiseksi en käytä haastattelun tulosten raportoinnissa suoria lainauksia nuorten haastatteluista lainkaan.

7.1.1 Nuorten ennakkotiedot ART-ryhmästä

Kokosin nuorten haastattelujen tulokset kahteen eri taulukkoon. Nuorten vastauksissa en ole käyttänyt suoria lainauksia vaan esitän vastaukset minun omine sanoineni. Ensimmäiseen taulukkoon (TAULUKKO 2.) kokosin kysymykset ja vastaukset, jotka käsittelevät nuorten ennakkotietoja ART-ryhmästä.

TAULUKKO 2. Nuorten ennakkotiedot ART-ryhmästä

	nuori A	nuori B	nuori C	nuori D
Kuka kertoi ART-ryhmästä?	ART-ryhmän ohjaaja	ei kukaan	omaohjaaja	ART-ryhmän ohjaaja
Tiesikö miksi valittiin ART-ryhmään?	Ei tiennyt	Ei tiennyt	Ei muistanut perusteluja	Koska ART-ryhmään menivät kaikki osaston nuoret.
Mitä tiesi ART-ryhmästä?	Ei mitään	Ei mitään	Siellä käsitellään aggressiivisuutta.	Ei mitään
Mitä kuvitteli, että ART ryhmässä tehdään?	Saa juoda limsaa (palkinto)	Se on jonkinlainen AA-kerho.	Ei kuvitellut mitään etukäteen.	Siellä käsitellään kiukunhallintaa.
Lähtikö mielellään mukaan?	Kyllä	Kyllä, koska palkintona oli limsaa	Kyllä, koska palkintona oli limsaa	Kyllä

Nuorten ennakkotiedot ART-ryhmästä näyttävät olleen nuorten vastausten perusteella melko hatarat. Kolme (3) nuorta muisti, kuka ryhmästä oli kertonut, mutta perustelun ryhmään valinnalle muisti vain yksi (1) nuori. Tietoa siitä, mikä ART-ryhmä on, oli yhdellä (1) nuorella. Muilla ei ollut varmaa tietoa vaan yksi (1) kuvitteli, että ryhmä on jonkinlainen AA-kerho, viitaten tällä päihteiden käyttäjille tarkoitettuun ryhmään, yhdelle (1) oli jäänyt mieleen osallistumisesta luvattu palkinto ja yksi (1) arveli aivan oikein, että ryhmässä käsitellään kiukunhallintaa. Yllättävää mielestäni oli, että epämääräisistä ennakkotiedoista huolimatta kaikki neljä nuorta kertoivat lähteneensä mielellään mukaan.

7.1.2 Nuorten kokemukset ART-ryhmästä ja sen seurauksista

Toiseen taulukkoon (TAULUKKO 3.) keräsin kysymykset ja nuorten vastaukset, jotka koskevat nuorten kokemuksia ART-ryhmästä ja sen seurauksista

TAULUKKO 3. Nuorten kokemukset ART-ryhmästä ja sen seurauksista

	nuori A	nuori B	nuori C	nuori D
Mieleen jäänyt harjoitus/taito?	Ei mikään	Ei muista	mukavat mielikuvat	Suuttuessa laske 10 väärinpäin
Hyödyllinen taito arjessa?	Ei ollut	Ei ollut	Keskustelu	Ei osaa nimetä
Käyttikö?	Ei käyttänyt	Ei käyttänyt	Käytti kotilomalla	Käytti, ei muista mitä taitoa
Saiko palautetta lähipiiriltä?	Ei	Ei	Kyllä sai positiivista palautetta joiltain nuorisokodin ohjaajilta	Ei muista, mutta ART-ohjaajilta sai positiivista palautetta
Kokiko ryhmän hyödylliseksi?	Ei	Ei	Kyllä	Ei
Perustelut?	Ei osannut sanoa	Ei ymmärtänyt miksi oli valittu ryhmään	Ei osannut sanoa	Käytös huonontunut, mutta se ei liity ART-ryhmään
Miksi kävi ryhmässä?	Palkinnon takia (limsa)	Palkinnon takia (limsa)	Koki ryhmän hyödylliseksi	Palkinnon takia (limsa) ja joskus ryhmässä oli kivaa
Kokemus ryhmän turvallisuudesta?	Koki, että sillä ei ollut väliä ketä nuoria ryhmässä oli. Koki, että kaikki ryhmässä vain palkinnon takia	Turvallinen ja hyvä ryhmä. Pystyi tuomaan esiin omia asioita.	Turvallinen ja hyvä ryhmä	Turvallinen ryhmä, jossa pystyi ilman pelkoa tuomaan omat mielipiteet julki

Nuorten A ja B vastaukset olivat hyvin samanlaisia. He eivät osanneet nimetä harjoituksia tai taitoja, eivätkä olleet niitä arjessaan käyttäneet. Poikkeuksena oli, että nuori B kertoi, ettei kokenut ryhmää hyödyllisenä, koska hän ei ymmärtänyt miksi hänet oli siihen valittu. Hän kertoi, että ART-ryhmän ohjaajat olivat sanoneet ryhmän olevan hänelle hyödyllinen kun hän oli kysynyt miksi hänet oli ryhmään valittu. Nuoren B haastattelusta minulle jäi vaikutelma, että hänellä todella oli niin huonot muistikuvat ja heikot tiedot ART-ryhmässä harjoitelluista taidoista kuin hän väittikin. ART-ryhmä oli ollut hänelle mukava ja turvallinen ryhmä, jossa käynnistä sai palkinnon.

Haastattelutilanne nuoren A kanssa oli selvästi erilainen kuin muiden nuorten kanssa, vaikka hänen vastauksensa olivat hyvin samansuuntaisia nuoren B kanssa. Nuori A korosti suostuvansa haastatteluun vain, koska siitä oli luvassa limsa palkinnoksi. Muut haastatteluun osallistuneet nuoret eivät ottaneet asiaa ennen haastattelua tai haastattelun aikana esiin. Nuoren A vastaukset olivat alusta saakka nopeita ja järjestelmällisesti ”ei”, ”en tiedä” jne. Sain vaikutelman, että hän halusi haastattelutilanteen olevan nopeasti ohi. Hän korosti monessa vastauksessaan ART-ryhmässä palkintona ollutta limsaa ja haastattelun lopussa sanoi myös muiden nuorten olleen ryhmässä vain sen takia.

Mielestäni nuoren A haastattelu epäonnistui eikä tuonut esiin nuoren mielipidettä ART-ryhmästä. Tämä väittäminen perustuu siihen, että nuori oli minulle ennestään tuttu ja tiesin hänen halutessaan kykenevän paljon syvällisempään pohdintaan asioistaan. Koko hänen olemuksensa oli haastattelutilanteessa erilainen verrattuna useisiin vuorovaikutustilanteisiin, joita minulla on ohjaajana hänen kanssaan ollut sekä ennen haastattelua että haastattelun jälkeen. Sain vaikutelman, että haastattelutilanne oli hänelle epämukava ja hän halusi sen vain olevan nopeasti ohi. Tämä oli minulle yllätys, koska olin ennen nuorten haastatteluja olettanut, että minulle on etua siitä, että olen nuorille tuttu ohjaaja ja haastattelutilanteiden odotin olevan rentoja tilanteita. Nuoren A kohdalla tämä ei kuitenkaan pitänyt paikkaansa, mutta muiden nuorten kohdalla haastattelut mielestäni onnistuivat hyvin ja haastattelutilanne tuntui luontevalta vuorovaikutustilanteelta tuttujen nuorten kanssa.

Haastatelluista nuorista nuori C pystyi nimeämään harjoituksen, joka oli jäänyt hänen mieleensä ja lisäksi hän nimesi taidon, jonka oli kokenut hyödylliseksi. Hän oli

myös käyttänyt taitoa ja kertoi saaneensa positiivista palautetta nuorisokodin ohjaajilta. Hän koki lisäksi ryhmän itselleen hyödyllisenä, minkä mainitsi myös syyksi ryhmässä käymiseen, vaikka ei osannutkaan perustella miksi ryhmä oli hänen mielestään hyödyllinen.

Nuori D nimesi myös mieleensä jääneen harjoituksen ja muisti jotain ryhmässä oppimaansa taitoa joskus käyttäneensä, vaikka ei osannut nimetä sitä. Hän muisti myös saaneensa ART-ryhmän ohjaajilta positiivista palautetta, mutta muulta lähipiiriltä hän ei muistanut palautetta saaneensa. Nuori ei kokenut ryhmää itselleen hyödylliseksi. Hän kertoi käyttäytymisensä muuttuneen huonommaksi ryhmän aikana ja sen päättymisen jälkeen, mutta se ei liittynyt hänen mukaansa millään lailla ART-ryhmään, vaan hänen omaan tilanteeseensa. Nuori kertoi käyneensä ryhmässä palkinnon takia sekä siksi, että siellä oli joskus ihan mukavaa.

Nuoret B, C ja D kertoivat ryhmän olleen hyvä ja turvallinen ja lisäksi nuoret B ja D mainitsi vielä, että he pystyivät tuomaan omat mielipiteensä julki. Nuori D kertoi lisäksi haastattelussa, että ryhmässä ei tarvinnut pelätä, että joku löisi. ART-menetelmään perustuvan kiukunhallintaryhmän arvo olikin nuorten sitoutuminen intensiiviseen ryhmään, joka antoi heille mahdollisuuden turvallisessa ryhmässä aikuisten kanssa pohtia ja kokeilla vaihtoehtoisia tapoja toimia ristiriitatilanteissa. Vaikka ART-ryhmä toteutettiin kiireisen arjen keskellä melko pienin resurssein, onnistuivat ryhmän ohjaajat luomaan ryhmään ilmapiirin, jonka nuoret haastattelun perusteella kokivat turvallisiksi ja he pystyivät tuomaan julki omia ajatuksiaan. Tätä voidaan pitää merkittävänä saavutuksena, koska nuoret, jotka käyttäytyvät aggressiivisesti näkevät myös usein ympärillään väkivaltaa eikä ole itsestään selvää, että ryhmä koetaan turvallisena. Mielestäni nuoren D haastatteluvastaus kuvasi hyvin sitä todellisuutta, missä nuori saattaa elää ja ryhmä voidaan kokea uhkaavana.

Nuorten haastattelut onnistuivat pääosin hyvin, vain nuori A ei mielestäni ottanut haastattelua tosissaan. Uskon, että nuorten haastattelujen tuloksiin vaikutti myös se, että ART-ryhmän loppumisesta oli kulunut jo jonkin aikaa. Haastattelut tein kesän ja syksyn aikana 2011, koska halusin saada esiin myös nuorten kokemukset siitä, olivatko ryhmässä harjoitelleet taidot siirtyneet nuorten arkipäivään ja olivatko muutokset olleet pysyviä

7.2 Nuorten raporttimerkinnät

Tiedonhankintakeinona oli käydä läpi niiden neljän (4) ART-ryhmän nuoren raporttimerkinnät, jotka olivat mukana ryhmässä loppuun saakka. ART-ryhmä kesti 94 vuorokautta. Se alkoi 21.2.2011 ja päättyi ryhmän suorittamisesta palkintona olleeseen retkeen karting radalle 24.5.2011. Päätin tutusta raporttimerkintöihin 94 vuorokauden ajalta ennen ART-ryhmän alkua (19.11.2010 - 20.2.2011), ART-ryhmän ajalta (94 vrk) sekä 94 vuorokauden ajalta ART-ryhmän päättymisen jälkeen (25.5 - 26.8.2011). Nuori D saapui nuorisokotiin 30.12.2010, joten hänen osaltaan raporttimerkintöjä oli kertynyt 53 vuorokautta ennen ART-ryhmän alkua. Nuori B taas kotiutui nuorisokodista 27.7.2011, joten hänen kohdallaan raporttimerkintöjä oli 64 vuorokauden ajalta ART-ryhmän päättymisen jälkeen. Laskin nuorten raporttimerkinnöistä mahdolliset itsehillinnän menetysten määrät. Aineiston analyysitapa oli sisällön erittely ja kvantitatiivisen aineiston esitän TAULUKOSSA 4. Kvantitatiivista aineistoa tulkitessani peilaan sitä myös nuorten haastatteluista saamaani aineistoon etsien selityksiä, eroja ja yhtäläisyyksiä joita aineistojen keskinäinen vertailu voi auttaa minua löytämään.

TAULUKKO 4. Nuorten itsehillinnän menetysten määrät

	94 vrk ajalta ennen ART-ryhmän aloittamista	ART-ryhmän aikana 94 vrk	94 vrk ajalta ART-ryhmän päätyttyä
nuori A	8	3	7
nuori B	0	4	64 vrk ajalta ART-ryhmän päätyttyä 4
nuori C	8	3	5
nuori D	53 vrk ajalta ennen ART-ryhmän aloittamista 0	2	7

Kvantitatiivisen aineiston perusteella nuorten A ja C itsehillinnän menetyskerrat vähenivät merkittävästi ART-ryhmän aikana, mutta lisääntyivät taas ryhmän päättymisen jälkeen jääden kuitenkin pienemmiksi kuin ajalta ennen ART-ryhmään

osallistumista. Heidän osaltaan voidaan todeta, että ART-ryhmään osallistuminen vähensi heidän aggressiivista käytöstään merkittävästi, mutta kyseessä oli taidon siirtymisen tilapäinen onnistuminen. Nuoren C kohdalla kvantitatiivinen aineisto tukee nuoren haastattelun tuloksia. Nuori oli myös itse kokenut ryhmän hyödylliseksi itselleen. Samansuuntaiset tulokset kahdesta erilaisesta aineistosta lisäävät sen johtopäätöksen luotettavuutta, että ART-ryhmä vaikutti nuoren C voimakkaan aggressiivisen käytöksen vähenemiseen ryhmän toiminnan aikana.

Nuoren A kohdalla kvantitatiivinen aineisto puolestaan tuki minulle jo haastattelutilanteessa muodostunutta kuvaa siitä, että nuoren haastattelu epäonnistui ja nuori ei kertonut minulle todellisia kokemuksiaan ja mielipidettään ART-ryhmän vaikutuksista. Kvantitatiivinen aineisto osoitti, että nuoren aggressiivinen käytös väheni selvästi ryhmän toiminnan aikana. Pidän tätä tulosta luotettavampana ART-ryhmän vaikutuksesta nuoreen A kuin nuoren haastattelun tuloksia, koska se tukee minulle jo ennen kvantitatiivisen aineiston keräämistä muodostunutta käsitystä nuoren A haastattelutilanteesta. Lisäksi nuoren A itsehillinnän menetys kertojen lukumäärä ART-ryhmän aikana oli niin selvästi pienempi kuin itsehillinnän menetys kertojen lukumäärä ennen ART-ryhmää, että mielestäni sattuma ei voi tätä selittää. Myös itsehillinnän menetys kertojen nouseminen ART-ryhmän jälkeen takaisin lähes samaan tasoon kuin ennen ART-ryhmää tukee sitä käsitystä, että ART-ryhmään osallistuminen näkyi positiivisina muutoksina nuoren A käytöksessä huolimatta siitä, että nuori ei sitä jostain syystä itse tuonut haastattelussa esiin. Mahdollista voi olla myös se, että nuori A ei itse kokenut aggressiivisen käyttäytymisensä vähentyneen, varsinkaan jos hän ei ollut saanut positiivisempaan suuntaan muuttuneesta käyttäytymisestään lainkaan palautetta.

Nuorista B ja D ei ollut ART-ryhmää edeltävänä aikana raportoitu ainuttakaan voimakkaan aggressiiviseen käytökseen johtanutta itsehillinnän menetys kertaa. Nuoren D kohdalla itsehillinnän menetys kertojen puuttumisen selittää mielestäni se, että hän oli saapunut nuorisokotiin vain 53 vuorokautta ennen ART-ryhmän aloittamista ja usein nuori käyttäytyy uudessa sijoituspaikassaan aluksi pidättyväisesti ja melko rauhallisesti tutustuessaan nuorisokodin aikuisiin ja muihin nuoriin. Tämä havainto on täysin omaan kokemukseeni ohjaajana perustuva käsitys. Saman-

suuntaisia havaintoja olen kuullut myös nuorisokodin kokeneempien ohjaajien tehneen vuosien varrella nuorisokodissa työskennellessään.

Nuori D toi lisäksi haastattelussa esiin, että hänen käyttäytymisensä huononi ART-ryhmän aikana ja sen jälkeen ja kvantitatiivinen aineisto tukee tätä nuoren omaa kokemusta käyttäytymisestään. 94 vuorokauden ajalta ART-ryhmän päättymisen jälkeen nuoren D voimakkaan aggressiiviseen käytökseen johtaneet itsehillinnän menetyskerrat olivat nousseet lukumäärään seitsemän (7). Nuori D kertoi haastattelussa, että tämä ei johtunut ART-ryhmään osallistumisesta vaan muutoksista nuoren omassa tilanteessa. Raporttimerkinnöistä kävi ilmi, että nuoren D kohdalla päihteet liittyivät usein tilanteisiin, joissa nuoren oli raportoitu käyttäytyneen voimakkaan aggressiivisesti. Tämä saattaa olla yksi syy miksi nuoren käyttäytyminen oli mennyt huonompaan suuntaan. Kvantitatiivisen aineiston perusteella nuoren D kohdalla ART-ryhmä ei päässyt tavoitteeseensa vähentää voimakkaan aggressiivista käytöstä.

Nuoren B kohdalla en osaa sanoa, miksi voimakkaan aggressiiviseen käyttäytymiseen johtaneiden itsehillinnän menetys kertojen lukumäärä oli neljä (4) ART-ryhmän aikana ja pysyi lukumäärältään samana myös ryhmän päättymisen jälkeen. Hänen elämässään oli kyllä suuria muutoksia tulossa ART-ryhmän päättymisen jälkeen hänen odottaessaan mahdollista kotiutumista nuorisokodista kesällä 2011 ja tämä epätietoisuus tulevaisuudesta on saattanut vaikuttaa hänen käyttäytymiseensä keväällä 2011 ART-ryhmän toiminnan aikana ja sen jälkeen. Haastattelussa nuori B toi itse esiin, että hän ei ymmärtänyt miksi hänet oli ryhmään valittu ja kvantitatiivinen aineisto ei myöskään anna siihen vastausta voimakkaan aggressiivisen käyttäytymisen puuttuessa nuoren käyttäytymisestä ajalta ennen ART-ryhmää. ART-ryhmän ohjaajilta en kysynyt jokaisen nuoren kohdalta yksittäisiä perusteluja sille, miksi kyseinen nuori valittiin ryhmään. Nuori B ei haastattelussa osannut nimetä ryhmässä harjoiteltuja taitoja ja hän vaikutti hämmentyneen epätietoiselta ART-ryhmän toiminnasta. Hänen kohdallaan ART-ryhmään osallistuminen ei vaikuttanut positiivisesti hänen käyttäytymiseensä. Nuoren haastattelun ja kvalitatiivisen aineiston tulkinta herätti enemmän kysymyksiä kuin antoi vastauksia.

ART-ryhmän tärkeä vaikutus kahteen (2) nuoreen (4) neljästä oli nuorten aggressiivisen käyttäytymisen merkittävä väheneminen itsehillinnän menetystilanteissa ryhmän toiminnan aikana. Molempien nuorten kohdalla positiiviset muutokset käyttäytymisessä eivät kuitenkaan olleet pysyviä vaan kyseessä oli taidon siirtymisen tilapäinen onnistuminen ja heidän aggressiivinen käytöksensä alkoi lisääntyä ryhmän päättymisen jälkeen kohti samaa tasoa kuin ennen ryhmään osallistumista. Selitys tähän nousee ART-menetelmän vaikuttavuudesta tehdyistä tutkimuksista, joista useassa on todettu nuoren lähipiirin (vanhemmat, ystävät, jengikaverit) hoitamisen olevan yhtä tärkeää kuin itse nuorenkin hoitaminen. ART-menetelmän vaikutukset korostuvat erityisesti silloin, kun tärkeät ihmiset nuoren elämässä ovat ART-ohjelmassa mukana samanaikaisesti nuoren kanssa. (ks. Leeman ym. 1993; Goldstein ym 1989; Goldstein, Glick ym. 1994.) ART-menetelmässä pidetään tärkeänä taitojen siirtymisen edellytyksenä myös muutosagentteja.

Koin vaikeaksi mitata muutokset nuorten käyttäytymisessä, koska käyttäytymisen hyvyyteen tai huonouteen vaikuttaa niin moni asia. Kvantitatiivinen aineistoni kyllä osoitti selvästi, että kahden nuoren aggressiivinen käyttäytyminen oli merkittävästi vähentynyt, mutta tulos ei kerro eikä erittele mistä itsehillinnän menetyskerrat johtuivat. Siitä ei myöskään selviä monestako ristiriitatilanteesta nuori pystyi selviytymään ilman itsehillinnän menetystä. Kattavamman ja luotettavamman kuvan nuorten itsehillinnän lisääntymisestä tai vähentymisestä olisi voinut saada laskemalla tilanteet joissa itsehillintä olisi voinut mennä ja verrata tätä siihen kuinka monta kertaa itsehillintä meni. Raporttimerkintöjä tutkiessani huomasin myös, että yksi nuori oli päihtynyt kun itsehillinnän menetyksiä oli tapahtunut. Alkoholi on siis voinut olla yksi tekijä, joka vaikutti itsehillinnän menetykseen. Raporttimerkintöjen tarkastelujakso, jolloin nuori on ollut päihteetön, voisi antaa aivan erilaiset tulokset.

7.3 Kysely nuorisokodin ohjaajille

Lähetin kysymykset 14 ohjaajalle, jotka toimivat nuorisokodissa ohjaajina ensimmäisen ART-ryhmän toteuttamisen aikana. Tähän 14 ohjaajaan kuuluivat myös ne kaksi (2) ohjaajaa, jotka toimivat ensimmäisen ART-ryhmän ohjaajina, koska he tekevät ohjaajan työtä osastoilla ja koin myös heidät tärkeiksi tiedonlähteiksi ku-

vaamaan vaikutuksia, joita ART-ryhmä sai aikaan nuorissa ja nuorisokodin arjessa. Vastauksia lähettämiini kysymyksiin tuli vain muutama ja lähetin kyselyn toisenkin kerran, jotta saisin enemmän vastauksia, ja lopullinen vastaajien määrä oli kuusi (6). Harkitsin kysymysten esittämistä ohjaajille henkilökohtaisesti työpaikalla, mutta päätin kuitenkin olla tekemättä niin, koska mielestäni vastaajien melko pieni määrä kertoo omalta osaltaan siitä, miten ensimmäinen ART-ryhmä nuorisokodin arjessa koettiin ohjaajien näkökulmasta ja kuinka siihen suhtauduttiin. Tulkitsen vastaajien pienen määrän johtuneen paitsi nuorisokodin kiireisestä arjesta myös siitä, että ART-ryhmää ei vielä koettu koko työyhteisön yhteiseksi asiaksi. Ohjaajien kyselyn tuloksista tekemäni tulkinnat ja johtopäätökset ovat melko varovaisia johtuen juuri vastaajien pienestä määrästä. En voi yleistää vastanneiden ohjaajien vastauksia koskemaan koko työyhteisöä, mutta suuntaa antavina puheenvuoroina ART-menetelmästä saaduista kokemuksista uskon niiden toimivan.

Ensimmäiseen kysymykseen ART-ryhmän vaikutuksista nuoriin kuudesta (6) ohjaajasta neljä (4) kertoi havainneensa ART-ryhmällä olleen nuoriin vaikutusta. He mainitsivat positiivisia vaikutuksia, joita olivat huomanneet, mutta yksi ohjaaja mainitsi positiivisten vaikutusten lisäksi myös kaksi negatiivista vaikutusta. Kaksi (2) ohjaajista ei ollut huomannut ART-ryhmään osallistumisen vaikuttaneen nuoriin millään mainittavalla tavalla. Toisen ohjaajan mielestä nuoret kävivät ryhmässä jos jaksoivat ja joidenkin nuorten ohjaaja oli havainnut käyvän ryhmässä vain palkinnon (limsa) takia. Toinen ohjaaja pohti lisäksi, miksi ART-ryhmään osallistuminen ei vaikuttanut nuoriin. Hän arveli, että se vaatisi vielä pidemmän ART-session kuin toteutettu kymmenen viikkoa tai vähintään sen, että kaikki ohjaajat aktiivisesti pitäisivät ART-menetelmää yllä ohjaustyössään ryhmän ulkopuolella, nuorisokodin arjessa.

Alla olevaan luetteloon kokosin ohjaajien vastauksista esiin nousseet positiiviset vaikutukset nuoriin. En käytä missään kohtaa ohjaajien vastausten suoria lainauksia, vaan esitän asiat minun omine sanoineni, jotta vastaajien anonymiteetti säilyy.

Positiivisiksi vaikutuksiksi nuoriin neljä (4) ohjaajaa mainitsi

- Kyky omien tunteiden tunnistamiseen on lisääntynyt.
- Uusia keinoja purkaa pahaa oloa ja aggressiivisuutta.
- Sitoutuminen ART-ryhmään osallistumiseen.

- Nuorten välisiä keskusteluja ART-ryhmässä harjoitelluista asioista.
- Häsläämispäiväkirjan käyttäminen ristiriitatilanteen jälkeen.
- Yrityksiä hillitä omaa käytöstä ristiriitatilanteissa ART-ryhmässä opituin keinoin.
- Itsehillinnän menetyksen jälkeen nuorella on taitoja keskustella tapahtuneesta.

Havaitut positiiviset vaikutukset painottivat nuorten alkaneen keskustella ja tiedostaa paremmin omaa käyttäytymistään ja sitä, että ART-ryhmässä harjoiteltuja taitoja voisi käyttää myös oikeissa ristiriitatilanteissa. Myös kyvyt omien tunteiden tunnistamiseen oli nähty lisääntyneen. Konkreettisia muutoksia nuorten käyttäytymisessä oli havaittu vähemmän. Positiivisena vaikutuksena nähtiin myös se, että nuoret joiden on vaikea sitoutua pitkäkestoiseen ja intensiiviseen toimintaan, pysyivät sitoutumaan ART-ryhmään kolme kertaa viikossa kymmenen viikon ajan.

Negatiivisiksi vaikutuksiksi nuoriin yksi (1) ohjaaja mainitsi

- Turhautuminen, ART-ryhmässä käyminen koettiin turhana.
- ART-ryhmän kritisoiminen muille nuorille, jotka eivät siihen kuuluneet.

Negatiivisia vaikutuksia havainnut ohjaaja oli kuitenkin huomannut, että ART-ryhmän negatiiviseksi kokeneet nuoret osallistuivat kuitenkin säännöllisesti ryhmään. Toinen huomio oli, että nuoret, jotka eivät tulleet valituiksi ART-ryhmään kyselivät hyvin aktiivisesti ja tiedonjanoisina mikä ART on. ART-ryhmän kritisoiminen ja moittiminen eivät vähentäneet muiden nuorten kiinnostusta ryhmää kohtaan.

Toinen kysymys koski ohjaajien kokemuksia ART-ryhmän seurauksista nuorisokodin arkeen. Kaikki kuusi (6) kyselyyn vastannutta ohjaaja mainitsivat seurauksia, joita pitivät positiivisina, mutta mukaan mahtui myös muutama negatiivinen seuraus.

Positiivisiksi seurauksiksi nuorisokodin arkeen ohjaajat mainitsivat

- Mahdollisuus hoitaa konfliktitilanteet paremmin ART-menetelmän keinoin, jotta välttyttäisiin väkivaltatilanteilta.

- Konfliktitilanteita on jälkeinpäin analysoitu nuorten ja ohjaajien kesken enemmän ja syvällisemmin kuin aikaisemmin.
- Hyvä, että nuorille oli rutiininomaisesti toistuvaa ryhmätoimintaa, johon olivat sitoutuneet.
- ART-ryhmän kaltaiset ryhmät sopivat ja kuuluvat nuorisokodin arkeen.
- Nuorisokodissa oli rauhallisempaa, kun yhden osaston nuoret olivat ART-ryhmän istunnossa.
- ART-ryhmän nuoret olivat oma tiivis porukkansa myös ryhmän ulkopuolella.

Kolmen (3) ohjaajan vastauksista oli tulkittavissa, että he käyttivät ART koulutuspäivillä saamiaan oppeja ohjaajan työssä. Yksi kertoi, että ristiriitatilanteita käytiin nuorten kanssa osastolla läpi ART-ryhmässä opitun pohjalta. Tämän tulkitseen niin, että myös ohjaaja on omaksunut ART-menetelmän keinoja, joita käyttää ohjaajan työssään ART-ryhmän ulkopuolella. Toinen ohjaaja koki, että nuorten lisäksi myös ohjaajat osaavat lähestyä konfliktitilanteita erilailla, hallita tunteitaan paremmin ja miettiä mitä tapahtuu jos ristiriitatilanteissa hermostuu. Kolmas ohjaaja mainitsi ART-menetelmän olevan mielekäs tapa työstää asioita ja opetella taitoja.

Yhden (1) ohjaajan vastauksissa negatiiviset seuraukset kohdistuivat pääosin arjen sujumiseen ja ohjaajien työvuorojen tehtäviin. Ensimmäinen ART-ryhmä toteutettiin pääosin niin, että ART-ryhmän ohjaajat olivat työvuorossa ja ART-istunnon ajan (noin 1 h), heidän ohjaajan tehtävänsä hoiti joku muu työvuorossa ollut ohjaaja. ART-ryhmän nuoret olivat suurin osa samalta osastolta, joten periaatteessa yhden osaston olisi pitänyt olla tyhjänä ART-istunnon ajan. Käytännössä kuitenkin nuorisokodin arjessa tilanteet muuttuvat nopeasti ja työvuoron kahden (2) ohjaajan ollessa pitämässä ART-istuntoa, kyselyyn vastannut ohjaaja koki muun talon toiminnan muutaman kerran kärsineen siitä. Hän olisi lisäksi toivonut ART-ryhmän sisällöstä jonkinlaista yhteenvetoa, jonka olisi voinut laittaa tiedoksi esimerkiksi ART-ryhmään osallistuneen nuoren sosiaalityöntekijälle.

Tässä kohtaa haluan tuoda esiin, että vaikka kyselyyn vastanneista ohjaajista vain yksi mainitsi ART-istunnon pitämisen muutaman kerran vaikeuttaneen nuorisokodin muuta toimintaa, havainnoin muidenkin ohjaajien, jotka kyselyyni eivät vastanneet, kokeneen saman asian. Olin itse useasti työvuorossa ART-istunnon aikana

ja havainnoin joidenkin tilanteiden hoitamisen vaikeutuvan tai viivästyvän ART-istunnon ollessa meneillään. Uskallan tämän opinnäytetyössäni tuoda esiin, koska asia ei ollut ART-ryhmän ohjaajiin kohdistuvaa kritiikkiä vaan nuorisokodin arkeen liittyviä yllättäviä tilanteita, joita kaikkia ei aina pystytty ennakoimaan.

Ohjaajille tekemäni kyselyn pieni vastaajien määrä kertoo mielestäni omalta osaltaan siitä, että ART-menetelmää ei vielä yleisesti koettu osaksi nuorisokodin arkea, se ei ollut muodostunut kaikkien ohjaajien yhteiseksi asiaksi, josta jokaiselle ohjaajalle olisi selvä mielipide ja kuva. Huomioon on otettava myös nuorisokodin ohjaajan kiireinen ja vaativa työnkuva, johon ei helposti saa sovitettua aikaa ja resursseja uusien menetelmien nopeaan omaksumiseen ja käyttöönottoon tai ylipäättänsä sähköpostikyselyyn vastaamiseen. Ohjaajille tehdystä kyselystä nousi kuitenkin esiin muutamia vastauksia, jotka antoivat aiheetta olettaa kyseisten ohjaajien käyttävän tai ainakin pyrkivän käyttämään ohjaustyössään ART-menetelmän keinoja. Tämä oli mielestäni rohkaisevaa ja antaa hyvän pohjan jatkaa ART-menetelmän vakiinnuttamista osaksi nuorisokodin arkea. Lisää haastetta tuo kuitenkin vielä nuorisokotiin tulevien uusien ohjaajien ja sijaisten perehdyttäminen ART-menetelmään. Vakituisten ohjaajien olisi ensin otettava ART-menetelmä ”omakseen” pystyäkseen siirtämään menetelmän oppeja eteenpäin.

Nuorisokodin ohjaajilla oli mahdollisuus toimia nuorten muutosagentteina ART-ryhmän ulkopuolella ja ohjaajat perehdytettiin kahtena (2) koulutuspäivänä ART-menetelmään keväällä 2011, jolloin nuorisokodin ART-ryhmä toimi. Yhdyn kuitenkin muutaman ohjaajan näkökantaan siitä, että työyhteisölle järjestetty ART-koulutus ei antanut vielä kovin vankkaa perustaa käyttää ART-menetelmää ohjaustyössä. Koulutuspäivien anti olisi varmasti koettu suuremmaksi jos kaikki osallistujat olisivat etukäteen tutustuneet Goldsteinin ym. (2011) ART kirjaan ja heillä olisi ollut teorian tietoa menetelmästä tai koulutuspäivät olisivat herättäneet ohjaajien kiinnostuksen hankkia teorian tietoa jälkikäteen.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Vertaillessani aineistojani keskenään, niistä eroja ja yhtäläisyyksiä etsien, nousi kvalitatiivisissa aineistoissa esiin kokemus ART-ryhmästä hyvänä, turvallisena ja tiiviinä ryhmänä. Yhteistä oli myös kokemus siitä, että ryhmässä harjoiteltuja uusia taitoja ei havaittu nuorten konkreettisessa käyttäytymisessä arjen tilanteissa. Nuorisokodin ohjaajat eivät olleet havainneet suuria muutoksia nuorten käyttäytymisessä ja nuoret itse eivät juuri olleet käyttäneet tai muistaneet käyttäneensä opittuja taitoja arjessa. Myös ART-ryhmän ohjaajat kokivat sosiaalisten taitojen harjoittelun rooliharjoitusten olleen haastavia ja ne eivät aina onnistuneet. ART-menetelmän mukaan sosiaalisten taitojen harjoittelussa on kuitenkin todella tärkeää, että ryhmän jokainen nuori osallistuu jokaisen harjoiteltavan taidon rooliharjoitukseen päänäyttelijänä, jotta voitaisiin odottaa taitojen siirtyvän onnistuneesti myös nuoren arkeen. (Goldstein ym. 2011, 73.) Yhteistä oli myös ART-ryhmän ohjaajien ja nuorisokodin muiden ohjaajien kokemus ajoittaisista ongelmista aikatauluissa ART-ryhmän ohjaajien pitäessä ryhmäistuntoja työvuorojensa puitteissa.

Kvantitatiivisen aineiston mukaan kahden nuoren aggressiivinen käytös väheni ART-ryhmän aikana merkittävästi, mutta tämä ei tullut suoraan esiin muissa aineistoissa. Yksi haastatelluista nuorista totesi kyllä ART-ryhmän olleen hänelle hyödyllinen, mutta ei osannut sanoa miksi. Viittauksia konkreettisiin muutoksiin nuorten käyttäytymisessä ei juuri ollut. Kvalitatiivisista aineistoista nousi kuitenkin esiin yhtäläisyys, joka näkyi myös kvantitatiivisessa aineistossa aggressiivisen käyttäytymisen vähenemisenä. Kaikki aineistot kertovat nuoren kiukunhallinnan taitojen kehittyneen eli ART-menetelmän tunnetason osa-alueen harjoitukset olivat olleet vaikuttavimpia. Nuorista kaksi (2) kuvasi mieleen jääneinä taitona juuri kiukunhallinnan ryhmäistunnoissa opeteltuja taitoja (mukavat mielikuvat, suuttuessa laske 10 väärinpäin). ART-ryhmän ohjaajat kokivat myös nuorten edistyneen eniten juuri kiukunhallinnassa ja myös nuorisokodin muut ohjaajat kertoivat ART-ryhmän positiivisten vaikutusten nuoriin näkyneen nuorten lisääntyneinä taitoina tunnistaa omia tunteitaan sekä yrityksinä hillitä omaa käytöstään ristiriitatilanteissa ART-ryhmässä opituin (kiukunhallinta)keinoin. Myös häsläämispäiväkirjat, joita ohjaajat havaitsivat nuorten käyttäneen ristiriitatilanteiden jälkeen, liittyivät ART-menetelmän kiukunhallinnan harjoitteluun. Yksi (1) ohjaaja mainitsi havainneensa

myös nuorisokodin ohjaajien osaavan lähestyä konfliktitilanteita erilailla, hallita tunteitaan paremmin ja miettiä mitä tapahtuu jos ristiriitatilanteissa hermostuu. ART-menetelmän kiukunhallinnan harjoittelu osoittautui siis kaikkein vaikuttavimmaksi osa-alueeksi sekä nuoriin, että nuorisokodin arkeen.

Aineistojeni keskinäisessä vertailussa nousi myös esiin, että sosiaalisten taitojen harjoittelun vaikutukset jäivät vähäisemmiksi. Ohjaajat eivät olleet huomanneet konkreettisia muutoksia, taitojen käyttöä, nuorten käyttäytymisessä, eivätkä nuoret itse nimenneet haastattelussa ainuttakaan mieleen jäänyttä sosiaalista taitoa. Syitä näille tuloksille löytyi ART-ryhmän ohjaajien vastauksista, jotka kertoivat ryhmän toiminnasta, prosessista. He kertoivat, että sosiaalisten taitojen rooliharjoitukset olivat olleet nuorille haastavia ja niitä ei onnistuneesti kovin montaa saatu toteutettua. Ryhmä oli liian heterogeeninen ja ryhmän nuoret olivat sosiaalisilta taidoiltaan liian erilaisia. Sosiaalinen taito, joka olisi ollut jollekin nuorelle hyödyllinen opetella, saattoi toisesta nuoresta tuntua liian helpolta tai lapselliselta.

Kiukunhallinnan ja sosiaalisten taitojen osa-alueita koskevissa johtopäätöksissä onnistuin siis yhdistämään tulokset ja prosessit ja sitä kautta sain tietoa niiden vaikuttavuudesta. Luotettavia johtopäätöksiä moraalisen päättelyn osa-alueen vaikuttavuudesta oli vaikeampi aineistojeni perusteella esittää. Moraalisen päättelyn kehittymistä edistetään ART-menetelmässä ryhmäkeskusteluilla moraalisisista ongelmatilanteista. Ohjaajien kyselyn tuloksissa positiivisiksi vaikutuksiksi nuoriin mainittiin kyllä nuorten lisääntyneet keskustelutaidot itsehillinnän menetyksen jälkeen. Positiivisena vaikutuksena nuorisokodin arkeen ohjaajat mainitsivat myös, että konfliktitilanteita analysoidaan nuorten ja ohjaajien kesken enemmän ja syvällisemmin kuin aikaisemmin. On mahdotonta luotettavasti todeta keskustelutaitojen ongelmatilanteista lisääntyneen juuri ART-istuntojen ryhmäkeskustelujen vaikutuksesta, koska myös yksi ART-ryhmässä harjoiteltava sosiaalinen taito voi olla keskusteleminen enkä tiedä harjoiteltiinko sitä nuorisokodin ART-ryhmässä. Nuori (C) mainitsi kyllä hyödylliseksi taidoksi keskustelun.

Muutosagenttien toimiminen ei noussut esiin opinnäytetyöni aineistoista ja nuorten ART-ryhmässä oppimien ja harjoitteleminen taitojen siirtymisen tilapäinen onnistuminen tukee myös tätä johtopäätöstä. Nuorista vain yksi (nuori C) kertoi saaneensa positiivista palautetta nuorisokodin ohjaajilta muuttuneesta käyttäytymisestään,

vaikka kvantitatiivinen aineisto osoitti kahden (2) nuoren aggressiivisen käyttäytymisen vähentyneen selvästi ART-ryhmän toiminnan aikana. Myös ART-ryhmän ohjaajilla oli mahdollisuus toimia muutosagenteina ryhmän ulkopuolella heidän työskennellessään ohjaajina. Nuori (D) kertoikin saaneensa positiivista palautetta ART-ryhmän ohjaajilta.

ART-ryhmän ohjaajat toivat vastauksissaan esiin kokemattomuutensa ART-ryhmän ohjaajina, mutta nuorten ryhmään sitoutumiseen tämä ei näyttänyt ainaakaan vaikuttavan. Ryhmän nopea aloittaminen ja ohjaajien kokemat puutteet riittämättömässä suunnittelussa näkyivät lähinnä siinä, että ryhmän ohjaajilla ei ollut resursseja huolehtia esimerkiksi ryhmän toiminnan näkyväksi tekemisestä muulle työyhteisölle tai systemaattisesta ryhmän toiminnan dokumentoinnista. Minulle muodostui käsitys, että ryhmän ohjaajat kokivat tärkeäksi toteuttaa sovitusti kymmeniikkoisen ART-ryhmän ja saada mahdollisimman monet ryhmän nuorista motivoitua pysymään ryhmässä alusta loppuun ja tässä haastavassa tehtävässä he onnistuivat.

ART-ryhmän ohjaajat kertoivat valinneensa nuoret ART-ryhmään samalta osastolta helpottaakseen muiden ohjaajien työtä, koska he itse olivat ryhmäistunnon ajan pois työvuoron ohjaajavahvuudesta. Tämä ei välttämättä ollut ryhmän nuorten kannalta huono ratkaisu lainkaan, koska yksi vaihtoehtoisista kriteereistä, joiden perusteella ART-ryhmän voi muodostaa liittyy vastaavuutta koskevaan periaatteeseen, joka edistää taitojen yleistymistä. Tämän periaatteen mukaan todennäköisyys taidon siirtymisestä käyttöön on sitä suurempi, mitä enemmän harjoittelutilanne ja todellinen maailma vastaavat toisiaan. Yksi keino vastaavuuden maksimoimiseen on ryhmitellä yhteen esimerkiksi saman osaston nuoret. (Goldstein ym. 2011 54, 65.) Nuorisokodin ohjaajien vastauksissahan tuli esiin, että nuoret olivat keskustelleet osastolla ryhmässä harjoitelluista taidoista ja ART-ryhmän nuoret nähtiin tiiviinä ryhmänä myös ART-ryhmän ulkopuolella. Tämä muilta ryhmän nuorilta saatu tuki on saattanut vaikuttaa kahden (2) nuoren aggressiivisen käyttäytymisen vähenemiseen.

ART-ryhmän ohjaajien haasteiksi ja ongelmiksi ensimmäisen ryhmän toteutuksessa kokemiin seikkoihin on nuorisokodissa jo etsitty ratkaisuja. ART-ryhmän ohjaajat ovat aloittaneet uuden ART-ryhmän alkuvuodesta 2012 ja tällä kertaa he eivät

toteuta ryhmää työvuoronsa aikana eivätkä näin ollen ole pois työvuoron ohjaajavahvuudesta. Lisäksi mukaan on tullut kolmas (3) ohjaaja, joka ohjaa ryhmää aina kokeneemman ohjaajan parina. Ryhmällä on siis edelleen joka kokoontumiskerralla kaksi (2) ohjaajaa, mutta vastuuta ja kuormittavuutta ryhmän pitämisestä on pyritty jakamaan.

9 POHDINTA

Tässä luvussa pohdin vielä miten ART ryhmän vaikuttavuutta voitaisiin tulevaisuudessa mahdollisesti parantaa ja arvioin sitä, miten opinnäytetyöni ART-ryhmän vaikutuksista mielestäni onnistui.

Nuorisokodin ART-ryhmän nuorten lähipiiri ei ollut mukana ensimmäisessä ART-ohjelmassa ja syy tähän on hyvinkin käytännöllinen; nuorisokotiin sijoitetut nuoret ovat kotoisin ympäri Suomea ja usein välimatka vanhempiin ja kotiseudun kaverialueisiin on useita satoja kilometrejä. Nuoren lähipiirin saaminen mukaan ART-ohjelmaan tulee siis jatkossakin olemaan haastavaa. Mahdollisuuden tähän voisi kuitenkin tarjota nuorisokodin toimiva ja tärkeäksi koettu perhetyö, jolloin perheita paamisissa voitaisiin käydä läpi myös niitä aihealueita ja taitoja, joita perheen nuori ART-ryhmässä harjoittelee. Tämä antaisi vanhemmille ja sisaruksille mahdollisuuden huomioida nuoren yritykset käyttää ART-ryhmässä opittuja taitoja esimerkiksi kotilomalla.

Pohdin myös keinoja, jotka edesauttaisivat ART-menetelmää vakiintumaan osaksi nuorisokodin arkea ja ohjaajien ohjaustyötä ja ART-menetelmän teoriasta nousi esiin muutama mielestäni esittelemisen arvoinen idea. Ensinnäkin ART kirjassa esitellään malli siitä, kuinka uusia ART ohjaajia pätevoidetään. Siinä uusi ohjaaja on apuohjaajana mukana kun ryhmää pidetään ja näin hän oppii kokeneemmilta ohjaajilta ART ryhmän ohjaamisen. Nuorisokodin ohjaajat voisivat vuorollaan toimia apuohjaajina tai ryhmän avustajina ja näin he saisivat kokemuksellista tietoa ART-menetelmästä oman ohjaustyönsä tueksi, vaikka tavoitteena ei olisikaan oman ART-ryhmän ohjaaminen. Apuohjaajat voisivat olla myös tiedon kerääjiä ja he dokumentoisivat ryhmän toimintaa esimerkiksi systemaattisen päiväkirjan avulla ja tekisivät sen näkyväksi myös ryhmän ulkopuolella tiedottaen työyhteisöä ryhmässä opeteltavista taidoista. Tämä kerätty aineisto ryhmän toteutuksesta auttaisi myös jatkossa vastaamaan kysymykseen toiminnan vaikuttavuudesta ja sitä kautta kehittämään toimintaa. Nuorten raporttimerkintöjä tutkiessani huomasin kyllä muutaman ART-ryhmän ohjaajien kirjoittaman raporttimerkinnän siitä, mitä taitoa nuori oli ART-ryhmässä harjoitellut, mutta kattavaan tiedottamiseen ryhmän tapahtumista ei ART-ryhmän ohjaajilla ollut resursseja.

Toinen hyvä keino saada ART-menetelmä osaksi arkea voisi olla omaohjaajatyön hyödyntäminen uutta ART-ryhmää perustettaessa ja ryhmän toimiessa. Omaohjaaja on omaohjattavan nuorensa asiantuntija ja hänellä on usein läheisin suhde nuoreen. Omaohjaaja voisi pyytää nuorta täyttämään taitolistan sekä tehdä myös itse nuorestaan taitolistan, jonka perusteella ART-ohjaajat voisivat valita nuoria ryhmään. Tämä jakaisi vastuuta ART-ryhmän toteuttamisesta ja todennäköisesti ryhmän toiminta koettaisiin enemmän yhteiseksi ja siihen sitouduttaisiin paremmin. Omaohjaajan olisi myös helpompi tukea nuorta ryhmässä opittujen taitojen säilymisessä ja siirtämisessä arkeen kun puutteet taidoissa olisi yhdessä tunnistettu. Nuoren oma kokemus edistymisestään ART-ryhmässä voisi kuulua säännöllisten omaohjaajakeskustelujen sisältöön ja omaohjaaja voisi sisällyttää tämän osaksi nuoren sosiaalityöntekijälle kuukausittain lähetettävää kausikoostetta. Näin nuoren edistyminen tehtäisiin entistä näkyvämmäksi ja nuoren mahdollisuudet saada positiivista palautetta muuttuneesta käyttäytymisestään kasvaisivat. Taitolistojen yhteisellä käytöllä saataisiin myös todennäköisemmin ryhmä, jonka jäsenillä olisi samansuuntaisia puutteita sosiaalisissa taidoissa.

Koska nuoret kokivat ryhmän turvallisena, jäin miettimään olisiko minun kannattanut haastatella nuoria ryhmänä yksilohaastattelujen sijaan. Ryhmähaastattelu olisi voinut auttaa nuoria muistamaan ja palauttamaan mieleen paremmin ART-ryhmässä harjoiteltuja asioita. Lisäksi nuorisokodin arjesta oli vaikeaa oman työvuoron puitteissa löytää aikaa ja tilaisuutta haastatella nuoria yksitellen. Tämä kertoo osaltaan myös ohjaajan työn kiireisyydestä ja ymmärrän ohjaajia, jotka kokivat ART-ryhmän joskus häiritsevän arkea. Tulevaisuudessa ART-ryhmän loppuun voisi varata yhden kokoontumiskerran, jossa kartoitettaisiin nuorten kokemuksia ryhmän toiminnasta ja annettaisiin heille mahdollisuus arvioida omaa kehittymistään sekä pohtia niitä keinoja, joilla he voisivat edistää opittujen taitojen pysyvyyttä omassa arjessaan. Palautteen kerääminen nuorilta antaisi myös ryhmän ohjaajille mahdollisuuden kehittää ryhmän toimintaa.

ART-ryhmästä tekemäni arvioinnin tuottama tieto on ART-ryhmään ja nuorisokotiin rajoittuvaa ja ainutkertaista. Näkökulmani arviointiin on positiivinen ja alusta asti olen nähnyt hyvänä asiana sen, että ohjaajien työtä, nuorisokodin toimintaa ja työvälineitä työhön pyritään lisäämään ja kehittämään. Pyrkimyksenäni oli tuottaa

sellaista arviointitietoa, jota voidaan soveltaa käytäntöön ja esittämieni kehitysideoiden toivon auttavan seuraavien ART-ryhmien toiminnan kehittämässä ja edesauttavan ART-menetelmää tulemaan osaksi mahdollisimman monen ohjaajan ohjaustyötä. Oman ammatillisuuteni kannalta oli hyödyllistä tutustua ART menetelmän teoriaan opinnäytetyöni myötä syvällisemmin. Opinnäytetyöni alussa määrittelin roolini sisäiseksi arvioijaksi ja mielestäni pystyin hyödyntämään tuntemustani nuorisokodin arjesta ja nuorista, mutta ART-ryhmän suhteen pysyin siinä mielessä ulkopuolisena, että en vaikuttanut tai pyrkinyt kehittämään meneillään olevaa prosessia, ART-ryhmän toimintaa.

Arviointini ART-ryhmästä oli lähinnä vaikutusten summatiivista arviointia ja aineistojeni pohjalta pystyin vastaamaan saavutettiin kasvatusjohtajan ryhmälle asetama tärkein tavoite, nuorten aggressiivisen käyttäytymisen väheneminen. Arviointini oli osin myös formatiivista, koska esitän kehitysehdotuksia tulevien ART-ryhmien toimintaan sekä siihen, miten ART-menetelmä saataisiin osaksi nuorisokodin arkea ja laajemmin käyttöön ohjaajien ohjaustyössä. Monet esittämäni kehitysideat olen pyrkinyt perustelemaan ART-menetelmän teorialla sekä tutkimuksilla, joita menetelmän tehokkuudesta on tehty.

Nousiko arviointini sitten vaikuttavuuden arvioinnin tasolle ja pystyinkö luotettavasti yhdistämään prosessit ja tulokset vastaamalla kysymyksiin mikä vaikutti mihinkin, miten, milloin ja millä edellytyksillä? Vaikuttavuuden arvioinnissa voidaan kokonaisvaikutusten sisällä määritellä ne intervention osat, jotka toimivat parhaiten ja voidaan myös osoittaa missä esteet olivat. Johtopäätökseni, että ART-ryhmän parhaiten vaikuttanut osa-alue oli kiukunhallinta, luotettavuutta lisää käyttämäni aineistotriangulaatio. Lähes kaikissa aineistoissa, kuten jo aiemmin totesin, tuli esiin kiukunhallinnan taidoissa edistyminen.

Puutteellista vaikuttavuuden arvioinnistani tekee mielestäni se, että en itse ollut mukana prosessin suunnittelussa ja käytännön toteutuksessa, joten minulla ei ole havainnointi tietoa siitä toteutettiin ART-ryhmä kaikilta osin niin kuin se on tarkoitus toteuttaa. Ryhmän prosessiarviointi perustuu ryhmän ohjaajien vastauksiin. He kertoivat toteuttaneensa kymmenviikkoisen ART-ryhmän ART kirjan oppien mukaan ja valinneet harjoiteltavaksi sellaisia sosiaalisia taitoja, jotka heidän mielestään sopivat ryhmän nuorille. Koska tarkoituksenani ei ollut tehdä yksityiskoh-

taista prosessikuvausta ART-ryhmästä, en esimerkiksi kysynyt mitä sosiaalisia taitoja ryhmässä harjoiteltiin. Ryhmän toiminnan systemaattisen dokumentoinnin puuttuessa on kaikkien prosessin yksityiskohtien muistaminen haastavaa, jollei jopa mahdotonta. Myös kaikkien tarvittavien kysymysten esittäminen olisi ollut loputon tehtävä. Arviointini keskittyikin siihen, millaisia vaikutuksia ryhmän toiminnalla koettiin olevan eikä siihen miten ryhmä käytännössä toteutettiin.

Olen opinnäytetyössäni pyrkinyt luomaan mahdollisimman totuudenmukaisen ja läpinäkyvän kuvan siitä, millainen kokemus ART-ryhmä oli ryhmän nuorille ja ohjaajille sekä nuorisokodin muille ohjaajille keräämäni aineiston perusteella. Olen kertonut miten keräsin, analysoin ja tulkitsin aineistojani ja millaisiin johtopäätöksiin päädyin. Yksi työni luotettavuuden kriteereistä oli myös se, kuinka hyvin pystyn vastaamaan arviointikysymyksiini ja mielestäni onnistuin työssäni näihin kysymyksiin löytämään vastaukset. Työni luotettavuutta lisää myös käyttämäni aineistotriangulaatio, jonka avulla sain esiin useita eri näkökulmia ART-ryhmän vaikutuksista. Tarkoitukseni on esitellä valmis työ työyhteisölleni ja toivon sen antavan käyttökelpoista tietoa ART-menetelmästä sekä luovan pohjaa keskusteluille ART-menetelmän paikasta ja tulevaisuudesta nuorisokodin arjessa. Mielestäni opinnäytetyöni tulokset ART-ryhmän vaikutuksista ja vaikuttavuudesta ovat hyvä alku saada ART osaksi nuorisokodin arkea.

LÄHTEET

- Aamulehti. 2010. Nuorten väkivalta johtuu kasvatuksen puutteesta. [Verkkolehtiartikkeli]. Aamulehti 12.12.2010. [Viitattu 17.4.2012.]. Saatavana: <http://www2.aamulehti.fi/teema/terveys/nuorten-vakivalta-johtuu-kasvatuksen-puutteesta/200785>
- Alasuutari, P. 1994. Laadullinen tutkimus. 2. painos. Tampere: Vastapaino
- ART –menetelmän perusteet ja käytäntöön soveltaminen workshop 17.-18.9.2009. Helsinki.
- Bandura, A. 1969. Principles of behavioral modification. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Bandura, A. 1973. Aggression: Asocial learning analysis. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Barnoski, R. 2004. Outcome evaluation of Washington states´ research-based programs for juvenile offenders. [Verkkojulkaisu]. Olympia, WA: Washington State Institute of Public Policy. [Viitattu 20.4.2012] Saatavana: <http://www.wsipp.wa.gov/pub.asp?docid=04-01-1201>
- Cacciatore, R. 2007. Aggression portaat. Opetusmateriaali kouluille. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Coleman, M., Pfeiffer, S. & Oakland, T. 1991. Aggression Replacement Training with behavior disordered adolescents. Julkaisematon käsikirjoitus, University of Texas.
- Coleman, M., Pfeiffer, S. & Oakland, T. 1992. Aggression Replacement Training with Behaviourally Disordered Adolescents. Behavioral Disorders 18 (1). 54-66.
- Dahler-Larsen, P. 2005. Vaikuttavuuden arviointi. Hyvät käytännöt-menetelmäkäsikirja. FinSoc Arviointiraportteja 3/2005. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Stakes. [Viitattu 16.4.2012]. Saatavana: http://www.sosiaaliportti.fi/File/ba0950a9-1b8a-470f-9957-d58f728288cb/vaikuttavuuden_arv.pdf
- Dodge, K. A. & Coie, J. D. 1987. Social Information-processing factors in reactive and proactive aggression in children´s peer groups. Special Issue. Integrating personality and social psychology. Journal of Personality and Social psychology 53 (6).

- Feindler, E. L. & Ecton, R. B. 1986. Adolescent anger control. Cognitive-behavioral techniques. New York: Pergamon.
- Goldstein, A. P., Glick, B. & Gibbs, J. C. 2011. ART Aggression Replacement Training. Ryhmäharjoitusmenetelmä aggressiivisesti käyttäytyville nuorille. Suomentajat Tiina Röning, Suvi Reiman ja Outi Reiman. 3.p. Helsinki: Nord Print.
- Goldstein, A. P., Glick, B., Carthan, M. & Blancero, D. 1994. The prosocial gang. Implementin Aggression Replacement Training. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Goldstein, A. P., Glick, B., Irwin, M. J., McCartney, C. & Rubama, I. 1989. Reducing delinquency: Intervention in the community. New York: Pergamon.
- Goldstein, A. P., Glick, B. & Reiner, S. 1987. Aggression Replacement Training. Champaign, IL: Research Press.
- Goldstein, J. H. 1986. Sport and Aggression. Teoksessa: Campbel, A. & Gibbs, J.J. (toim.) Violent transactions: The limits on personality. New York: Basil Blackwell.
- Gundersen, K. & Svartdal, F 2006. Aggression replacement training in Norway. Outcome evaluation of 11 Norwegian student projects. Scandinavian journal of educational research 50, 63-81.
- Holmqvist, R., Hill, T. & Lang, A. 2005. Utvärdering av behandlingen på tre ungdomshem. Forskningsrapport nr 1. Stockholm: Statens Institutionsstyrelse.
- Kaunitz, C., Andershed, A. K., Brännström, L. & Smedslund, G. 2010. Aggression Replacement Training (ART) for reducing antisocial behavior in adolescents and adults. [Verkkojulkaisu]. Oslo: The Campbell Collaboration. [Viitattu 20.4.2012]. Tutkimussuunnitelma. Saatavana: <http://campbellcollaboration.org/lib/project/113/>
- Keltikangas-Järvinen, L. 1985. Aggressiivinen lapsi. Miten ohjata lapsen persoonallisuuden kehitystä. Helsinki: Otava
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY
- Keränen, R. 1999. Lyhyt johdatus hankearviointiin. Sisäinen ja ulkoinen arviointi. [Verkkojulkaisu]. Suomen Aluetutkimus FAR. Selvityksiä.18. [Viitattu 14.5.2012]. Saatavana: www.aluekehityssaatio.fi/far/?download=selvityksia18.pdf

- Kohlberg, L. 1969. Stage and sequence: The cognitive-developmental approach to socialization. Teoksessa D. A. Goslin (toim.), Handbook of socialization theory and research. Chicago: Rand McNally.
- Kohlberg, L. (toim.) 1973. Collected papers on moral development and moral education. Cambridge, MA: Harvardin yliopisto, Center for Moral Education.
- Kotimaa24.fi. 2011. Nuorten väkivalta raaistunut. [Verkkolehtiartikkeli]. Kotimaa24.fi 14.2.2011. [Viitattu 17.4.2012]. Saatavana: <http://www.kotimaa24.fi/uutiset/kotimaa/1484-nuorten-vakivalta-raaistunut>
- Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Helsinki: Otava.
- Leeman, L. W., Gibss, J. C. & Fuller, D. 1993. Evaluation of a Multi-Component Group Treatment Program for Juvenile Delinquents. Aggressive Behaviour 19, 281-292.
- Mediuutiset. 2011. Aggressiot kuriin. Art-menetelmä auttaa nuoria vihanhallinnassa. [Verkkolehtiartikkeli]. Mediuutiset 9.8.2011. [Viitattu 14.5.2012]. Saatavana: http://www.medi uutiset.fi/medi_promojuttu/artmenetelma+auttaa+nuoria+vihanhallinnassa/a664609#
- Meichenbaum, D. H. 1977. Cognitive-behavior modification. An integrative approach. New York: Plenum.
- Moynahan, L & Stromgren, B. 2005. Preliminary results of Aggression Replacement Training for Norwegian youth with aggressive behavior and with a different diagnosis. Psychology, Crime & Law 11 (4), 411-419.
- Newman, I. & Benz, C. R. 1998. Qualitative-Quantitative Research Methodology. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Novaco, R. W. 1975. Anger control. The development and evaluation of an experimental treatment. Lexington, MA: D.C Heath.
- Kasvatusjohtaja. Nuorisokoti xxxxxxx. <xxx.xxx@xxx.fi>24.3.2011. Vastaukset kysymyksiin. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Terhi Haapaaho. [Viitattu 16.4.2012].
- Kolari, J. 2007. Opittiinko itsehillintää? Oppilaiden, ohjaajien ja vanhempien kokemuksia ART-menetelmästä koulussa. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin yliopisto. Käyttätymistieteellinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Erytispedagogiikka. [Viitattu 14.5.2012]. Proseminaaritutkielma. Saatavana: http://www.suomenart.com/wp-content/materiaalipankki/opittiinko_itsehillintaa.pdf
- Lincoln, Y. & Guba, E. 1985. Naturalistic inquiry. Beverly Hills: Sage.

- Lindroos, L. 2011. Kokemuksia sosiaalisten taitojen harjoittelusta ART-menetelmän avulla. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Sosiaalisen kuntoutuksen vaihtoehtoiset ammattiopinnot. [Viitattu 14.5.2012]. Opinnäytetyö. Saatavana: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/29597/Lindroos_Leena.pdf?sequence=1
- Nuorisokoti xxxxxxxx Laatuksikirja. 2011.
- Nuorisokoti xxxxxxxx Perehdytyskansio. 2011.
- Phillips, D. P. & Henley, J. E. 1984. When violence is rewarded or punished: The impact of mass media stories on homicide. *Journal of Communication* (34), 101-116.
- Purjo, T. 2011. Väkivaltaisesta nuoruudesta vastuulliseen ihmisyyteen. Eksistentiaalisen-fenomenologinen ihmiskäsitys elämäntaidollisen nuorisokasvatuksen perustana. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Tampere University Press. [Viitattu 30.3.2012]. Väitöskirja. Saatavana: <http://acta.uta.fi/teos.php?id=11396>
- Purjo, T. 2001. Nuorten katu- ja kouluväkivallan hallinta. Helsinki: Keep Cool Team Oy.
- Raunio, K. 1999. Positivismi ja ihmistiede. Sosiaalitutkimuksen perustat ja käytännöt. Helsinki: Gaudeamus.
- Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Suomentanut työryhmä Tuija Linqvist, Maisa Maaniittu, Eila Niemi, Petteri Paasio ja Leea Paija. Helsinki: Tammer-Paino Oy.
- Räsänen, P. 2005. Havaintojen mittaus ja aineistojen jäsentämisen metodologia. Teoksessa: Räsänen, P., Anttila, A., Melin, H. (toim.) Tutkimusmenetelmien pyörteissä: sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. Jyväskylä: PS-kustannus, 85-102.
- Sinkkonen, S. & Kinnunen, J. 1994. Arviointi ja seuranta julkisella sektorilla. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Schulman, G. 2004. Väkivalta ja sietämättömien tunteiden kierrätys. *Suomen lääkärilehti* 59 (3), 149-155.
- Strauss, A. L. 1987. *Qualitative Analysis of Social Scientists*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Suomen ART ry. Mitä on ART? [Verkkosivu]. [Viitattu 16.4.2012]. Saatavana: http://www.suomenart.com/?page_id=8

- Suomen ART ry. Koulutus. [Verkkosivu]. [Viitattu 5.5.2012]. Saatavana: http://www.suomenart.com/?page_id=10
- Suomen ART ry. Linkit. [Verkkosivu]. [Viitattu 14.5.2012]. Saatavana: http://www.suomenart.com/?page_id=11
- Suomen Kuvalehti. 2008. Väkivalta yleistynyt peruskoulun yläluokkalaisten keskuudessa. [Verkkolehtiartikkeli]. Suomen Kuvalehti 26.8.2008. [Viitattu 17.4.2012.]. Saatavana: <http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/vakivalta-yleistynyt-peruskoulun-ylaluokkalaisten-keskuudessa>
- Sutela, R. 2005. Arviointi osana sosiaalialan kehittämistä. Lappeenranta: Kaakois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja A. 1:2005
- Toikko, T & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämissuosiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Sisällön analyysi. Luku 7.3.2. kokonaisuudesta Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. KvaliMOT-Menetelmäopetuksen tietovaranto. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 28.4.2012]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Tutkimuksen suunnitteleminen. Luku 2.3.2. kokonaisuudesta Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. KvaliMOT-Menetelmäopetuksen tietovaranto. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. [Viitattu 28.4.2012]. Saatavana: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_4.html
- Viemerö, V. 2006. Aggressio ja Aggressiivisuus. [Verkkolehtiartikkeli]. Tieteessä tapahtuu (3), 18-22. [Viitattu 21.4.2012]. Saatavana: <http://www.tieteessatapahtuu.fi/0306/viemero0306.pdf>
- Wann, D. L. & Branscombe, N. R. 1990. Person perception when aggressive or nonaggressive sports are primed. Aggressive Behavior (16), 27-32.

LIITTEET

LIITE 1 Nuorille opetettavat sosiaaliset taidot (Goldstein ym. 2011, 63).

RYHMÄ I: PERUSTASON SOSIAALISET
TAIDOT

1. Kuunteleminen
2. Keskustelun aloittaminen
3. Keskusteleminen
4. Kysyminen
5. Kiittäminen
6. Esittäytyminen
7. Muiden esitteleminen
8. Kohteliaisuuden lausuminen

RYHMÄ II: EDISTYNEEMMÄT SOSIAALI-
SET TAIDOT

9. Avun pyytäminen
10. Mukaan meneminen
11. Ohjeiden antaminen
12. Ohjeiden noudattaminen
13. Anteeksi pyytäminen
14. Muiden vakuuttaminen

RYHMÄ III: TUNTEISIIN LIITTYVÄT TAI-
DOT

15. Omien tunteiden tunnistaminen
16. Tunteiden ilmaiseminen
- 17. Toisen henkilön tunteiden ymmärtäminen**
- 18. Toisen henkilön suuttumuksen sietäminen**
- 19. Välittämisen ilmaiseminen**
20. Pelkojen sietäminen
21. Itsensä palkitseminen

RYHMÄ IV: VAIHTOEHDOT AGGRESSIIVI-
SELLE KÄYTTÄYTYMISELLE

22. Luvan kysyminen
23. Asioiden jakaminen
- 24. Muiden auttaminen**
25. Neuvotteleminen
26. Itsehillintä
27. Omien oikeuksien puolustaminen
28. Kiusaamiseen reagoiminen

29. Hankaluuksien välttäminen

30. Riidasta tai tappelusta erossa pysyminen

RYHMÄ V: STRESSINHALLINTATAIDOT

- 31. Valituksen tekeminen**
32. Valitukseen vastaaminen
33. Reilu peli
34. Häpeän sietäminen
35. Yksin jätetyksi tulemisen sietäminen
36. Ystävän puolustaminen
37. Suostutteluun vastaaminen
- 38. Epäonnistumisen sietäminen**
39. Ristiriitaisten viestien kanssa pärjääminen
- 40. Syytökseen vastaaminen**
- 41. Valmistautuminen vaikeaan keskusteluun**
- 42. Ryhmäpaineen sietäminen**

RYHMÄ VI: SUUNNITTELUTAIDOT

43. Tekemisen suunnitteleminen
44. Ongelman aiheuttajan selvittäminen
45. Tavoitteen asettaminen
46. Omien kykyjen huomioon ottaminen
47. Tiedon kerääminen
48. Ongelmien asettaminen tärkeysjärjestykseen
49. Päätöksen tekeminen
50. Tehtävään keskittyminen

HUOMAUTUS. Lihavoidut taidot ovat niitä, jotka opetetaan kymmenviikkoisessa ART-harjoitusohjelmassa.

AGGRESSIOT KURIIN

9.8.2011

Art-menetelmä auttaa nuoria vihanhallinnassa

Norjan joukkosurmatragedia ja viime vuosien kouluampumiset ovat nostaneet nuorten aggressiivisen käyttäytymisen koko kansan huolenaiheeksi.

Yhdysvalloissa samassa tilanteessa oltiin jo parikymmentä vuotta sitten. Siellä kehitettiin väkivaltaisten nuorten avuksi Aggression Replacement Training eli Art-menetelmä. Suomessa menetelmää on käytetty jo useamman vuoden ajan, mutta kovin laajaan käyttöön se ei ole levinnyt. Psykiatreille menetelmä on kohtuullisen tuntematon.

Suomen Art-yhdistyksen puheenjohtaja, psykologi [Tiina Röning](#) pitää menetelmää erittäin toimivana. Röning käyttää sitä säännöllisesti työssään Taysin erityisen vaikeahoitoisten alaikäisten psykiatrisessa tutkimus- ja hoitoyksikössä EVAssa.

– Aikoinaan Yhdysvalloissa havaittiin, että aggressiivisesti käyttäytyvillä nuorilla on täysin omanlaiset ongelmat. Hoitojärjestelmän perinteiset menetelmät eivät toimineet näiden nuorten kohdalla kovin tehokkaasti, Röning sanoo.

Kannustusta positiiviseen

Aggressiivinen käyttäytyminen on opittu pitkän ajan kuluessa, eikä nuorella välttämättä ole käytössään vaihtoehtoisia toimintamalleja.

– Aggressiivinen käytös on myös usein palkitsevaa. Vaikka nuori yrittäisi käyttäytyä positiivisesti, oma ympäristö ei aina anna vahvistusta sellaiselle käytökselle, Röning sanoo.

Artin tavoitteena onkin tarjota nuorelle uusia toimintamalleja ja antaa niiden käyttämisestä positiivista vahvistusta.

– Menetelmä on armollinen. Siinä harjoitellaan yhdessä uusia asioita, ja nuori saa onnistua ja epäonnistua. Aikuinen ei ole pelkästään auktoriteetti, joka sanelee, kuinka nuoren tulisi käyttäytyä, vaan hänen on opittava valitsemaan itse, Röning sanoo.

Tekemällä oppimista

Tiina Röningin mukaan on tärkeää, että Art on nimenomaan training-menetelmä, ei terapiaa.

– Se sopii monenlaisille nuorille, koska menetelmä ei perustu monimutkaiseen kielelliseen keskusteluun vaan tekemällä oppimiseen.

Art on tarkoitettu ryhmämenetelmäksi. Ihanteellisimmillaan ryhmä tapaa kolmesti viikossa 10 viikon ajan. Tapaamisten välillä opittuja taitoja, kuten keskustelua ja kuuntelua, harjoitellaan käytännön elämässä.

Intensiivisen tapaamistahdin takia lääkärit toimivat harvoin Art-ryhmien vetäjinä. Röningin mukaan lääkäreiden olisi kuitenkin hyvä tuntee menetelmä, jotta he osaisivat ohjata nuoren ryhmään ja motivoida osallistumaan.

